№ 11 ՀՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 16 — 1908 — ՀՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 16 № 11

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“
Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.

Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կօպէկ.

Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(36-րդ ՏԱՐԻ)
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ
Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

12 ամսվայ համար	„	„	10 ր.
11	„	„	„
10	„	„	9 ր.
9	„	„	8 ր.
8	„	„	7 ր.
7	„	„	6 ր.
6	„	„	„
Մնացած ամիսները ամսական			Մէկ ռուբլի
Ամերիկա տարեկան		„	6 դոլլար
Եւրոպա	„	„	30 ֆրանկ
Պարսկաստան	„	„	10 ռուբլի

„ԳԵՂՈՒՆԻ“

Թիֆլիսի Կենտրոնական Նպաստամատոյց Ցանձնաժողովը յայտնում է, որ ի նպաստ Կովկասի հայ սովեալների նուիրված ԳԵՂՈՒՆԻ շքեղ և պատկերազարդ հրատարակութիւնից, որի մասին անցեալ տարի լրագիրներում յայտարարվեց, մնացել են մօտ 200 օրինակ. ուստի ով կամենում է և սովեալներին օգնել և ունենալ իր սեղանի համար մի գեղեցիկ և շքեղ զարդ, թող շտապէ գնել ԳԵՂՈՒՆԻ, որի արժէքն է 4 ր., և 50 կ. պօստի ծախք։ Ցանկացողները պէտք է դիմեն Ցանձնաժողովի գործավար Ս. Եսայեանին, խմբագրութիւն «Մշակի»։

առ. (Հ.) 5—2

Բացված է բաժանորդագրութիւն
1908 թի
ԹԱԹԱՌԱՅ

Երրորդ տարի
Երգիծաբանական, սատիրական եւ զուսացիպ պատկերազարդ
Շ Ա Բ Ա Թ Ա Թ Ի
Տարեկան գինը Թիֆլիսում 4 ր., ուրիշ տեղ 5 ր., կէս տարվանը 3 ր., երեք ամսվանը 1 ր. 50 կ., արտասահման 6 ր.։
Կարելի է վճարել եւ մաս մաս
ՄԵՐ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐՆ ԵՆ՝ Գասպար Կալատուզեանցը, Տմբլաչի Խաչանը, Ղալայչի Մարգարը, Ստորակէսը, Միլիակէան ու Վերջակէսը, Մէֆիստոֆէլն ու Լիւցիֆէրը, Փալանդուզ Մկոն ու Անփայան Յակոն, Սաթայէլն ու Պօրէդօնսցեանը, Մժեղն ու Մոծակը, Խլէգն ու Կայծակը, Լէօնիկն ու ala-Բաթաթը, Ասեղն ու Մախաթը, Սադգիսն ի Թանդէն, Վրձինն ու Ներկը, Գ. Բաշինջաղեանը և Ապտակունին, Avis-ն ու Սիժօնը, Բոլոգրաֆն ու Մարկիզ Բրունոն, Շմուլինգն ու Գրինեվսկին, Բոտաէրն ու Միրզոյեանը, Արզոն ու Իկը, Գրիչն ու Թանաքը, Բախշն ու Հանաքը և այլն և այլն։
Մանակցելու խոսք են տուել՝ Դօրօշեվիչը, Լև Տօլստոյը, Ամֆիթեատրովը, Գիւլ դը Մօպասանը, Զերօմ Զերօմը, Մարկ Տէէնը, Պարսից Շահը, Սուլթան Արդուլ Համիդը, Ճաղոնացոց Միկադօն, Զինացոց Բոգդիխանը և շատ ուրիշներ։
Հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція „Хатабала„. Արտասահման՝ Redaction „Chatabala“. Tiflis, (Caucase)
Խմբագիր հրատարակող՝ Ատ. Երիցեանց
առ. (օ. մ.) 8—7

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Հափշտակեց բարդացաւ Թիւրք-պարսկական խնդիրը։

Պատահական և ժամանակաւոր կարծված միջնադէպը ոչ միայն չիջաւ ասպարէզից, այլ և առիթ դարձաւ դիպլոմատիական փափկանկատ բանակցութիւնների։

Կան կարծողներ, որ Թիւրք-պարսկական խնդիրը կարող է և աւելի ընդարձակ ծաւալ ստանալ ու եւրոպական ընդհարումների առիթ ծառայել։ Հասարակութեան շրջաններում խօսվում է զանազան կարելիութիւնների մասին։ Ի հարկէ, ոչ ոք մեզնից չէ կարող զուշակել գալիք դէպքերը, բայց մենք, հաղորդելով տեղեկութիւններ Թիւրք-պարսկական սահմանագլխի անցքերի մասին, մեծ վերապահութեամբ և զգուշութեամբ ենք վերաբերվել այն բոլոր ենթադրական զրոյցներին և իբր թէ տեղի ունեցող բանակցութիւններին, որոնք ընդարձակում են եղած դէպքերի նշանակութիւնը և դարձնում նրանց խոշոր միջազգային։

Եւ մեր կողմից խորհուրդ ենք տալիս դարձեալ գիւրահաւատ չը լինել դէպի այն լուրերը, որոնք զունաւորված և չափազանցրած ընաւորութիւն են կրում։

Եւրոպական պետութիւնները խուսափում են պատերազմից և նրանց մեծագոյն մասը չի ցանկանայ, որ Թիւրք-պարսկական Թիւրքմացութիւնը ստանայ աւելի մեծ նշանակութիւն, քան նա ունի ըստ էութեան։

Ինչն է եղել սկզբնաւորի Թիւրքերի համար զինուորական արշաւանք սկսելու դէպի պարսկական սահմանները՝ յայտնի չէ ոչ ոքի։ Բայց մի անգամ, որ այդ կատարվել է, ծագել են մի շարք հետևանքներ, որոնց մի մասը զուցէ անսպասելի են եղել նաև հէնց Թիւրքիայի իրան համար։

Թէնք այդ արշաւանքի առաջացրած մի քանի կէտերը։

Թիւրքական զօրքի երևալով պարսկական սահմանագլխում կտրվել և խըզվել է այն ճանապարհը, որով կարող կը լինէր պարսկական յեղափոխական շարժումը անցնել դէպի Թիւրքիայի հողերը և այնտեղ ևս վարակել մահմեդական ժողովրդի մտքերը։

Նոյնպէս արգել քէ դրված և հայկական այն յեղափոխականների երթևեկութեան համար, որոնք իբր թէ մուտք էին գործում դէպի Թիւրքիա Պարսկաստանի վրայով։ Միևնոյն ժամանակ Թիւրքիան դժուարացրել է զանազան խոտվարարների մուտքը նաև բոլոր միւս սահմանագծերում։

Այնուհետև զօրքերի երևալը պարսկական սահմանագծի մօտ Փոքր-Ասիայի զանազան կողմերում զսպող դեր է կատարում թէ այնպիսի խլրտումների համար, ինչպէս էին քիւրդական մասնաւոր ապստամբութիւնը Վանայ լճից հարաւ մինչև Դիարբեքիրի շրջակայքը, և թէ զանազան յեղափոխական յուզմունքների համար, որոնք ունեն տնտեսական-բաղաքական բնաւորութիւն։

Արդեօք Թիւրքական զօրքի երևալը ունեցել է դիտաւորութիւն մի որոշ չափով բողոքելու այն բանի դէմ, որ Պարսկաստանը բաժանվել է ազդեցութեան շրջանների Անգլիայի և Ռուսիայիմիջև—յայտնի չէ, բայց յամենայն դէպս Թիւրքիան իրապէս որոշ անձեռնմխելիութեան հարց է յարուցել իր սահմանագծի վերաբերութեամբ։

Թիւրքիան գնահատում է և այն, որ այժմ նա դարձել է առանձին ուշադրութեան առարկայ և մի տեսակ բարձրացրել է իր պրեստիժը թէ սեփական հպատակների մօտ և թէ դիպլոմատիայի առջև, որ ամենևին հաշուի չէ առել, թէ Թիւրքիան կը ցանկանայ դժուարութիւններ յարուցանել։

Սակայն մեծ մոլորութիւն կը լինի Թիւրքիայի համար, եթէ նա շարժվի արկածախնդրութեան ուղիով և թոյլ տայ այնպիսի քայլեր, որոնք կը ստեղծեն բարդութիւններ Արևելքում։ Նա կարող է սխալվել և Թիւրքիայի բաժանման կամ ազդեցութիւնների շրջանների որոշման հարցը դարձնել հերթական։

Ցանկալի է հաւատալ, որ եւրոպական դիպլոմատիան կը կարողանայ բաւարար կերպով լուծել Թիւրք-պարսկական խնդիրը և նրանց հեռացնել ասպարէզից։

Եւ յամենայն դէպս մենք չը պէտք է չափազանցնենք կատարվող դէպքերը և զունաւորենք նրան զանազան տեսակ վարաժամ ենթադրութիւններով։

Ա. Ք.

ՀԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Իրեի դրութիւնը Պարսկաստանում

Մէջլիսի նիստերից մէկում ազա-սէիդ-Մուհամեդը իր հետ բերել էր տեղական յայտնի Բահիմ-խան Զեիբեքան-օղլուն, որը նոր էր արձակված բանտարկութիւնից։

Վերջինս թուրքերէն լեզուով մի ճառ է արտասանել, որը թարգմանել է պատգամաւորներից մէկը։ Այդ ճառի մէջ նա, յիշատակելով իր մատուցած նախկին ծառայութիւնները քիւրդերի դէմ մղված կռիւների միջոցին, խնդրում էր թոյլ տալ իրան իր հաշուով զօրախումբ կազմել և ազատել Սօվուջ-Բուլաղը։ Օգուտ քաղելով ճառի տպաւորութեան տակ առաջացած ոգևորութիւնից, սէիդ-Աբդուլան խնդրեց նոյնպէս Սալարի-Մուֆախամին ազատելու մասին. վերջինս պարտաւորվում էր ազատել թիւրքմէնների ձեռքով գերի տարված պարսկուհիներին։

Աստրաբադի սարահղարը հեռագիրներով խնդրում է օգնական զօրքեր ուղարկել։

—

Պարսկաստանի ժամանակակից անցքերից

III

Թաւրիզ, 20 դեկտ.

Պարսկական Քիւրդստանի ապստամբութեան գլուխ անցած Բայազիտ աղան իր համախոհներով ու ձիաւորներով մի քանի օր հաջի Մամադ-աղա էլխանիի մօտ՝ սրան պատկանող Համամիան գիւղում՝ հիւր մընալուց յետոյ, նոյեմբերի 29-ին, լուր ստանալով որ Ֆասավայից մի քանի հարիւր հոգի ճանապարհվել են՝ նոյեմբերի 30-ին Սօվուջ-Բուլաղ մտնելու համար,—իր գրծակիցների հետ միասին, վճռում է նոյն օրը, նոյեմբերի 30-ին, Միանդաբը գրաւել, որպէս զի այդպիսով կարողանայ արգելք լինել պարսից զօրքի առաջխաղացմանը դէպի Մուքրի։

Եւ սակայն, Սօվուջ-Բուլաղի դատաւորը հաջի Մամադ-խանը, քիւրդական շարժումների ու ծրագիրների մասին հշգրիտ տեղեկութիւններ ստացած լինելով, նոյեմբերի 29-ի գիշերն իր տրամադրութեան տակ եղած ձիաւոր ու հետևակ զօրքերով ու 4 թնդանօթներով քաշվում է դէպի Միանդաբ և նոյեմբերի 30-ի առաւօտեան այս քաղաքի շրջակայքն ամուր դիրք բռնում՝ քիւրդական յարձակումը յետ մղելու նպատակով։

Բայազիտ աղան, բոլորովին անտեղեակ պարսկական այս յանկարծական շարժման, նոյեմբերի 30-ի առաւօտեան իր տրամադրութեան տակ գտնվող մարդկանցով առաջ է շարժվում դէպի Միանդաբ, գրաւելու համար այդ կէտը։ Ճանապարհին, սակայն, Նազարբէկեանների պատկանող Մօլլաբ գիւղում լուր է ստանում, թէ Սօվուջ-Բուլաղի դատաւորը արդէն կանխել է իրան և Միանդաբը գրաւել։ Բայազիտ աղան, այս տեղեկութիւնն ստանալով, իրան ընկերացող սարդար Մուքրէին, հաջի Մամադխան էլխանիին և Սուջայի-մամալիքին առաջարկում է, որպէս զի սրանք իրանց մարդկանցով կազմեն քիւրդական բանակի առաջապահները, իսկ ինքը Բայազիտ աղան ժանկուր, փիրան, կէուրք ու բանի ցեղերից կազմած և իր հետ բերած ձիաւորներով պաշարված Սօվուջ-Բուլաղը։ Օգուտ քաղելով ճառի տպաւորութեան տակ առաջացած ոգևորութիւնից, սէիդ-Աբդուլան խնդրեց նոյնպէս Սալարի-Մուֆախամին ազատելու մասին. վերջինս պարտաւորվում էր ազատել թիւրքմէնների ձեռքով գերի տարված պարսկուհիներին։

Աստրաբադի սարահղարը հեռագիրներով խնդրում է օգնական զօրքեր ուղարկել։

—

Պարսկաստանի ժամանակակից անցքերից

III

Թաւրիզ, 20 դեկտ.

Պարսկական Քիւրդստանի ապստամբութեան գլուխ անցած Բայազիտ աղան իր համախոհներով ու ձիաւորներով մի քանի օր հաջի Մամադ-աղա էլխանիի մօտ՝ սրան պատկանող Համամիան գիւղում՝ հիւր մընալուց յետոյ, նոյեմբերի 29-ին, լուր ստանալով որ Ֆասավայից մի քանի հարիւր հոգի ճանապարհվել են՝ նոյեմբերի 30-ին Սօվուջ-Բուլաղ մտնելու համար,—իր գրծակիցների հետ միասին, վճռում է նոյն օրը, նոյեմբերի 30-ին, Միանդաբը գրաւել, որպէս զի այդպիսով կարողանայ արգելք լինել պարսից զօրքի առաջխաղացմանը դէպի Մուքրի։

Եւ սակայն, Սօվուջ-Բուլաղի դատաւորը հաջի Մամադ-խանը, քիւրդական շարժումների ու ծրագիրների մասին հշգրիտ տեղեկութիւններ ստացած լինելով, նոյեմբերի 29-ի գիշերն իր տրամադրութեան տակ եղած ձիաւոր ու հետևակ զօրքերով ու 4 թնդանօթներով քաշվում է դէպի Միանդաբ և նոյեմբերի 30-ի առաւօտեան այս քաղաքի շրջակայքն ամուր դիրք բռնում՝ քիւրդական յարձակումը յետ մղելու նպատակով։

Բայազիտ աղան, բոլորովին անտեղեակ պարսկական այս յանկարծական շարժման, նոյեմբերի 30-ի առաւօտեան իր տրամադրութեան տակ գտնվող մարդկանցով առաջ է շարժվում դէպի Միանդաբ, գրաւելու համար այդ կէտը։ Ճանապարհին, սակայն, Նազարբէկեանների պատկանող Մօլլաբ գիւղում լուր է ստանում, թէ Սօվուջ-Բուլաղի դատաւորը արդէն կանխել է իրան և Միանդաբը գրաւել։ Բայազիտ աղան, այս տեղեկութիւնն ստանալով, իրան ընկերացող սարդար Մուքրէին, հաջի Մամադխան էլխանիին և Սուջայի-մամալիքին առաջարկում է, որպէս զի սրանք իրանց մարդկանցով կազմեն քիւրդական բանակի առաջապահները, իսկ ինքը Բայազիտ աղան ժանկուր, փիրան, կէուրք ու բանի ցեղերից կազմած և իր հետ բերած ձիաւորնե-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՍՄԲԱՏ ՇԱՀԱԶԻԶԻ ԹԱՂՄԱՆ ՄՕՍԿՎԱՅԻ ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ԿՈՂՄԻՑ

—

Դեկտեմբերի 26-ին, Մօսկվայի հայ եկեղեցիների պ. երեցփոխի հրաւէրով (ռուսաց տոնի պատճառով անհնարին էր խմաց անել բոլոր ծխականներին պօստով կամ լրագրութեան միջոցով) ժողովվել էին Գասպարեան անկիւնացը հայ գաղութիս անդամները՝ թուով 35, Սմբատ Շահազիզի յանկարծական մահվան առիթով։ Ազգային սիրելի բանաստեղծի և համակրելի գործչի մահվան դէմ խորապէս համակել էր բոլորին խորին վշտով։ Ընդհանուր համաձայնութեամբ որոշվեց անմիջապէս նիստ կազմել հանգուցեալի թաղման հարցով զբաղվելու՝ անյետաձգելի համարելով այդ հարցի լուծումը։

Ժողովը բացվեց ժամը 2 և կէսին։ Նախագահ ընտրվեց Լազարեան ճեմարանի լիցէօնի պրոֆ. Դր. Խալաթեան, որ և՝ բացհանդիսացու այն խորը վշտի, որով հաճակված էին Սմբատ Շահազիզի մահվան առիթով ժողովին ներկայ բոլոր ծխականները, առաջարկեց ոտքի կանգնելով յարգել հանգուցեալի յիշատակը և կատարել Թաղումը գաղութիս հասարակութեան հաշուով։ Ժողովականները, անմիջապէս ոտքի ելնելով, միաձայն հաւանութեամբ որոշեցին՝

ա) Կատարել Սմբատ Շահազիզի թաղումը գաղութիս հասարակութեան հաշուով և յարգանս հանդուցեալի՝ իբր բանաստեղծի, ուսուցչի, հրապարակախօսի և առհասարակ՝ իբր հասարակական գործչի, որը շարունակ ապրել և գործել է անմիջապէս Մօսկվայում.

բ) Անմիջապէս բանալ հանգանակութիւն՝ լինելիք ծախքերի համար։

Ապա ժողովն անցաւ թաղման վերաբերեալ մանրամասնութիւններին։ Ոմանք առաջարկեցին թաղել հանգուցեալին՝ հասարակական առանձնակի յարգանքը գրաւածին վայել արտաքին շուքով, մինչդեռ միւսները—խորշել ամէն տեսակ արտաքին շուքից, նամանաւանդ որ՝ ըստ ասութեան գաղութի մի քանի անդամների՝ հանգուցեալը ևս, իր կենդանութեան ժամանակ, ասած է եղել, որ իր թաղմանը չը պիտի լինի «ոչ պատ, ոչ ճառ»։ Ուրիշները՝ ելակէտ առնելով հանգուցեալի այդպիսով արտայայտած ցանկութեան միայն մի մասը՝ դէմ էին միայն պատ դնելուն հանգուցեալի դագաղի վրա, մինչդեռ մի քանի ուրիշները դէմ էին և՛ պատի, և՛ ճառախօսութիւնների։ Այդ ամենի առիթով տեղի ունեցած թեր և դէմ խօսակցութիւնից յետոյ որոշվեց՝

ա) Սմբատ Շահազիզի թաղման հանդէսին խորշել որևէ փարատութիւնից և մընալ վայելչութեան սահմաններում.

բ) Ընդունել հանգուցեալի դագաղի վրա պատ դնելու և դամբանական խօսելու սկզբունքը.

գ) Դնել հանգուցեալի դագաղի վրա պատ Մօսկվայի հայ հասարակութեան կողմից.

դ) Հանգանակվելիք գումարի մի մասը յատկացնել յօգուտ սովեալների՝ փոխանակ հոգեհացի։

Ապա ժողովն ընտրեց Սմբատ Շահազիզի թաղման համար կարգադրիչ յանձնաժողով հետևեալ անձնաւորութիւններից՝ պ. պ. Մ. Բարխուդարեան, Լազ. ճեմ. տեսուչ Ի. Թանդեան, Ա. Թորոսեան, Ն. Ժամհարեան, պրոֆ. Դ. Խալաթեան, Յ. Խումաջեան, Կ. Կոսիկեան, Ա. Ծատուրեան, Ա. Մկրտուչեան, Խ. Յովհաննիսեան, բժ. Ս. Շահ-Նազարեան, Յ. ա.-ք. Պօպովեան, Իւրիյ Ալ. Վեսելօվսկիյ, Ա. Տէր-Մկրտչեան, Ս. Տէր-Սարգսեան։ Դրանց վրա աւելացան—պ. Մ. Շոռշորեան և Մօսկվայի հայ ուսանողութեան կողմից ընտրված ուսանողներ՝ պ. պ. Եղիազարեան և Ն. Մելքաքեան։

Կարգադրիչ յանձնաժողովի որոշումներից հարկ ենք համարում յիշել հետևեալները.

ա) Թաղել հանգուցեալ Սմբատ Շահազիզին Ստեփանոս Նազարեանի կողքին՝ նախապէս անդամահերձութեան ենթարկելով հանգուցեալի մարմինը.

բ) Դնել հանգուցեալի դագաղի վրա արծաթեայ պատ այս մակագրութեամբ՝ ժապաւէնի վրա—«Ազգային բանաստեղծ և ուսուցիչ Սմբատ Շահազիզին Մօսկվայի հայ հասարակութիւնից».

գ) Հանել տալ հանգուցեալի դիմակը և կիսարձանը.

դ) Հոգեհացի փոխարէն յատկացնել հանգուցեալի յիշատակին մօտ 400 ր. յօգուտ սովեալների՝ Թիֆլիսի Հանգանակիչ Մասնաժողովի միջոցով.

ե) Ցանձնել կարգադրիչ յանձնաժողովի նախագահ՝ պր. Խալաթեանին դամբանական խօսել եկեղեցում Մօսկվայի հայ հասարակութեան կողմից։

Թաղման կարգը կատարվեց դեկտեմբերի 30-ին։ Հանգուցեալի դագաղի վրա դրված էին պատկեր—Մօսկվայի հայ հասարակութեան կողմից արծաթեայ պատ՝ «Ազգային բանաստեղծ և ուսուցիչ Սմբատ Շահազիզին Մօսկվայի հայ հասարակութիւնից» մակագրութեամբ՝ ժապաւէնի վրա, Մօսկվայի հայ ուսանողութիւնից—մակագրութեամբ՝ «Հայրենիքի ազնիւ զաւակ և ազգային վշտի երգիչ Սմբատ Շահազիզին Մօսկվայի հայ ուսանողութիւնից». ապա դագաղի շուրջը շարված էին պատկերը այսպիսի մակագրութեամբ՝ «Իդէալիստ ուսուցիչ և մանուկների բարեկամ Սմբատ Շահազիզին երախտագէտ Լազարեան ճեմարանից», «Ազգային վշտի երգչին Աստրախանի հայ յարգողներից», «Нѣвну народной скорби, «Отъ С.-Петербургскаго армянскаго кружка» отъ «Московскаго Купеческаго Клуба—глубокоуважаемому Смбату Шахазизу» և մի մասնաւոր անձից։

Եկեղեցում ներկայ էին—Լազարեան ճեմարանի արևելեան լիցէների վերատեսուչ՝ պրոֆ. Վս. Ֆ. Միլլէր, Լազարեան ճեմարանի լիցէօնի պրոֆեսսորներ՝ պ. պ. Ալ. Ն. Վեսելօվսկիյ, Ս. Ե. Սակով, Մ. Օ. Աթթայա, հանգուցեալի նախկին ծառայակից՝ Մօսկվայի համալսարանի պրոֆ. Ա. Ա. Կիզվետտէր, Լազարեան ճեմարանի ուսուցչական խումբը՝ տեսուչ Իս. Թանդեանի հետ միասին, Լազարեան ճեմարանի նախկին տեսուչ Բ. Գասպարեան, հանգուցեալի աշակերտ և մտերիմ՝ պ. Իւրիյ Ալ. Վեսելօվսկիյ, Լազարեան ճեմարանի աշակերտները և լիցէօնի ուսանողները, համալսարանի և այլ բարձր դպրոցների հայ ուսանողները և ուսանողուհիները, հանգուցեալի բազմաթիւ ուս բարեկամներ և հաղարաւոր խուռն բազմութիւն երկու հայ հասարակութեան։

Եկեղեցում դամբանականներ խօսեցին—Էմմանուէլ ք. Նազարեանց, պրոֆ. Դր. Խալաթեան՝ Մօսկվայի հայ հասարակութեան կողմից, բժ. Ս. Շահ-Նազարեան՝ Հինգ-Նախիջևանի եկեղ.-ծխ. դպրոցի կողմից *), աշակերտ Հ. Մխիթարեան՝ Լազարեան ճեմարանի աշակերտների կողմից, Գ. Եղիազարեան՝ Մօսկվայի հայ ուսանողութեան կողմից, յետոյ պ. Ա. Ծատուրեան կարդաց հանգուցեալ Սմբատ Շահազիզի անտիպ վերջին բանաստեղծութիւններից մէկը՝ նախապէս կցելով սրան իր կողմից մի փոքրիկ նախաբան։

Հանգուցեալի դագաղն եկեղեցուց դուրս բերին Լազարեան ճեմարանի աշակերտները, որոնց մանուկ ընկերները՝ դագաղն եկեղեցու բակով և ճեմարանի առջևից անցնելիս՝ թարմ ծաղիկներ էին սփռում նրա վրա։ Յուղարկաւորութեան հանդէսը լուսանկարվեց։ Լազարեան ճեմարանի առաջ կատարվեց հոգեհանդիսատ։

Դագաղը տարվեց ուսերի վրա մինչև ծանօթ Կուզնեցկիյ մօտ փողոցը և ապա, սաստիկ ցրտի պատճառով (22° R), դրվեց դիակառքի վրա։ Հանդիսաւոր գնացքը՝ բազմաթիւ յուղարկաւորների մասնակցութեամբ՝ հասաւ հայ գերեզմանատունը մօտ 3¼ ժամին։

Գերեզմանատունը՝ թաղումը կատարելիս՝ հանգուցեալի բաց գերեզմանի վրա խօսեց պ. Իւրիյ Ալ. Վեսելօվսկիյ։

Հանգուցեալի թաղումից յետոյ՝ հանգստարանի հիւրատան շէնքում հաւաքված հասարակութեան միջից խօսեցին—«Վտակ» լրագրի կողմից՝ ուսանող Ա. Շահխաթունեան, ապա՝ պ. պ. Գ. Աբէլեան և Գ. Մելիք-Յարութիւնեան։ Կարդացվեցին ստացված բազմաթիւ հեռագիրները և վերջում հանգուցեալի եղբօր որդի՝ պ. Երուանդ Շա-

*) Նոյնը, նախքան իր հառ, կարգադրիչ յանձնաժողովի յանձնարարութեամբ կարդաց այլ և այլ տեղերից յատկապէս նշանակված պատգամաւորների ցանկը։

րով կը գնայ նրանց ետևից։ Բայազիտ աղայի այս կարգադրութիւնը բղխում է այն երկիւղից ու կասկածից, թէ մի գուցէ իր համախոհները գաղտնաբար համաձայնած լինեն Սօվուջ-Բուլաղի դատաւորի հետ և իրան իր մարդկանցով գցեն եղու կրակի մէջ՝ առաջից դատաւորի բանակը հակադրեն իրան, իսկ ետևից իր համախոհների ձիաւորները շղթային։ Բայազիտ աղայի այդ առաջարկը, սակայն, պատճառ է լինում երկպառակութեան քիւրդ աղաների և Բայազետի միջև, և վերջինս, չը նայած իր հաւատակիր խօսքին ու սպառնալիքներին, չէ կարողանում իր ծրագիրը կատարել տալ։ Այսպէս՝ Բայազիտը, այլևս յոյսը կտրած իր միսիայի աջողութեամբ պակվելուց, իր ձիաւորներով քաշվում է դէպի Ֆասվա, իսկ միւս աղաները իրանց մարդկանցով ցրվում են դէպի իրանց գիւղերը։

Հէնց նոյն օրը, նոյեմբերի 30-ին, երբ վերոյիշեալ երկպառակութիւնն ընկնում է Բայազիտ աղայի և քիւրդ կալուածատէրերի միջև, Բայազիտի մեկնելուց քիչ յետոյ՝ Սօվուջ-Բուլաղ են մտնում Մէհմէդ Ֆազլի փաշայի կողմից ուղարկված 200 ձիաւորներ իրանց առաջնորդով և քաղաքի կառավարչատան վրա տնկում են թիւրքական 6 դրօշակ։ Ապա՝ ձիաւորների առաջնորդը մուտնելիկի միջոցով յայտնում է քաղաքի բնակիչներին, թէ Սօվուջ-Բուլաղը գրաւված է թիւրքերի կողմից և առժամանակեայ կառավարիչ է նշանակված հաջի Շէրիֆ էֆէնդին (թիւրքական փոխ-հիպատոսը Սօվուջ-Բուլաղում)։ Ապա բնակիչները հրաւիրվում են հնազանդվել ժամանակաւոր կառավարչի կարգադրութիւններին, հակառակ դէպքում սպառնալով ժանվան պատժով։

Սօվուջ-Բուլաղի նոր կառավարչի հրամանով՝ Բափիր Համզա աղային և սրա երկու գործակիցներին անմիջապէս ձերբակալում են և բերում քաղաք։ Համզա աղան այն աւազակն է, որ իր հարիւրի չափ ձիաւորներով Սօվուջ-Բուլաղի հաղորդակցութեան ճանապարհները կտրել էր և անցուդարձ անողներին անխիղճ պլոկում ու թալանի էր ենթարկում։ Այդ աւազակները հրապարակական պատժի ենթարկվելուց յետոյ՝ բանտարկվում են, իսկ սրանց ձիաւորները, լսելով իրանց գլխաւորների ձերբակալումն ու բանտարկութիւնը, վերադառնում են Սօվուջ-Բուլաղ և վերջ տալիս իրանց աւազակաբարոյ կեանքին։

Y.

—

Քրիստոնեաների եւ մահմեդականների գաղտնի խորհուրդը յեղափոխական ցնցումների համար Թիւրքիայում

Այս օրերս, «Tribune» լրագրի թղթակցի խօսքերով, աւարտվեց Պարիզում քրիստոնեաների և մահմեդականների դաշնակցութեան գաղտնի խորհուրդը, որը կազմակերպվել է յեղափոխական գործունէութեան համար Թիւրքիայում։ Այդ շարժումը ամբողջապէս ուղղված է Աբդիւլ-Համիդի դէմ։

Կոնգրէսին մասնակցողներից մէկը՝ պ. Ակնունին հաղորդեց «Tribune» լրագրի ներկայացուցչին, որ հայկական «Դրօշակ» գաղտնի կազմակերպութիւնը դեռ 1905 թուին Վիէննայի կոնֆէրէնցիայում որոշեց միանալ թիւրքական գլխաւոր կազմակերպութիւնների հետ, այսինքն երիտասարդ թիւրքերի առաջադէմ կուսակցութեան հետ, որի «Շուրայը-Իւմմէտ» և «Մէշվերէթ» օրգաններին պաշտօնապէս ծանուցվեց այդ մասին, նոյնպէս և կուսակցութեան լիդէր դոկտոր Ահմէդ-Բիդային։ Ապա այդ բանը ծանուցվեց ապակենտրոնացման լիգային, որի պարագլուխ պրինց Սաբահէդդինը, սուլթան Աբդիւլ-Համիդի ազգականը, որը շատ տարիներ առաջ աքսորվեց Կ. Պոլսից, իր «Թէրաքը» լրագրում այն կարծիքը յայտնեց, թէ պէտք է դաշնակցութիւն կազմել։ Թիւրքաց կայսրութեան ուրիշ ազգերի ներկայացուցիչները, որոնք ներկայ էին կօնգրէսին, հաւանութիւն տուին քրիստոնեաների դաշնակցութեանը մահմեդականների հետ և մի դէկլարացիա ստորագրեցին, որի մէջ յայտարարված է, թէ դաշնակցութիւնը հաստատ դիտաւորութիւն ունի աշխատել ձեռք բերելու սահմանադրական և պատասխանատու կառավարութեան հիմնարկութիւնը ինչ միջոցներով և լինի, մինչև անգամ զինուորական ապստամբութեան դիմելով։

Սակայն այդ յայտարարութեան դէմ բողոք յայտնեց չափաւորների պարագլուխ Ալի-Հայդէթ-Միդհատ-բէյ, որը շտապեց բացատրութիւն ուղարկել «Tribune» լրագրին, թէ ինչու նա բացակայ էր կօնգրէսում։ Ալի-բէյի կարծիքով, նա հարկաւոր չը համարեց ընդունել այն կօնգրէսի վճիռները, որի նախաձեռնողն էր հայկական կոմիտեաը։ Հայկական կոմիտեաի որոշումները պարտաւորական չեն կարող համարվել միմիայն հէնց այն պատճառով, որ կօնգրէսում ներկայ չէին յոյն ազգաբնակութեան ներկայացուցիչները, որը, որպէս յայտնի է, ամենարազմաթիւ քրիստոնեայ տարրն է Թիւրքիայում։ Արդէն միայն այն փաստը, որ յոյն ազգաբնակութեան ներկայացուցիչները հրաւիրված չէին ժամանակցելու կօնգրէսին, ցոյց է տալիս, որ կոմիտեը ցանկութիւն է ունեցել միացնել միայն յեղափոխական տարրը։

Որպէս յայտնի է, Ալի-Հայդէթ-Միդհատ-բէյը զլուխ է կանգնած մի մեծ կուսակցութեան, որի անդամները կատարելապէս հերքում են պրինց Սաբահէդդինի ուտոպիական ցնորքները, որոնք, նրանց կարծիքով, վնասակար են ենթարկում Թիւրքաց կայսրութեան ամբողջութիւնը և միութիւնը, աշխատում են մացնել քաղաքակիրթ երկրի համար անհրաժեշտ ըէֆորմները և միևնոյն ժամանակ ջերմ կուսակիցներ են գտնում ունեցող դինաստիայի և նրա ներկայացուցիչ Աբդիւլ-Համիդի։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՐ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ

Մեր գիւղերում ներկայ պայմաններում շօշափելի կուլտուրական գործ կարելի է գտնել մանաւանդ բժիշկների համար. սակայն ցաւալին այն է, որ այդ ինտելիգենտ ոյժերն ևս խոյս են տալիս մեր գիւղերից։

Ռուսական իրականութեան մէջ զեմստվոն իր կուլտուրական դանդաղ հաստատութիւններով հնարաւորութիւն է ստեղծում ինտելիգենտ ոյժերի համար՝ մուտք գործել խաւարի և կիսավայրենի կացութեան մատնված ժողովրդական մասսաների մէջ։ Իսկ մեզանում առայժմ գիւղական ճիւանդանոցներն են միակ հաստատութիւնները, որոնք միջոց են տալիս բարձրագոյն կրթութիւն ստացած անհատներին հաստատվել գիւղական ժողովրդի մէջ և գործել։

Բայց արի և տես որ այդ հնարաւորութիւնից չէն էլ ուզում օգտվել մանաւանդ հայ բժիշկները, որոնք մի ժամանակ գաւառ չը գնալիս արդարանում էին նրանով, որ հիւանդանոցներ չեն բացվում գիւղերում, իսկ մասնաւոր աշխատանքով անհնարին է ապրել գիւղական ժողովրդի մէջ։ Սակայն արդէն մի քանի տարի է՝ բացվել են և շարունակվում են բացվել Երևանի և այլ նահանգներում գիւղական ճիւանդանոցներ պետական գանձարանի հաշուով. իսկ մեր բժիշկները դարձեալ չեն փոխում իրանց նախկին վերաբերմունքը դէպի շօշափած հարցը։

Հետաքրքրվեք ու հարցրէք մեր նահանգական բժիշկներից և նրանք ձեզ կը պատմեն թէ ինչ անագին դժուարութիւններով են գտնվում նոյնիսկ նորաւարտ հայ բժիշկներ, որոնք ցանկութիւն յայտնէին գիւղ գնալ՝ լաւ վարձատրվելով հանդերձ իրանց համեմատաբար թեթև աշխատանքի համար։

Երևանի նահանգում, օրինակ, բացված են մի քանի հիւանդանոցներ, և ահա տարիներով բժիշկներ չեն ճարվում, ուստի վարչութիւնը մտածում է այլ ևս այդպիսի «շռայլութիւններ» չանել և բաւականանալ ֆելդշերական կէտեր (պունկտ) հիմնելով։ Եւ այդ այն ժամանակ, երբ մեր նորաւարտ բժիշկները դերադասում են խմբվել քաղաքներում և զանգատ անել, որ «գործ չեն գտնում», ուստի իրանց գոյութիւնը պահպանելու նպատակով պէտք է... լաւ օժիտ ունեցող հարսնացուներ փնտռեն...

Թողնենք ընտանիքներով ծանրաբեռնված բժիշկներին, որոնք կարող են արդարացնող հանգամանքներ առաջ բերել քաղաքներից չը հեռանալու առիթով։ Սակայն ուսանողական բարանը նոր թռած մեր երիտասարդ բժիշկները պէտք է որ դեռ մի քիչ գաղափարականութիւն պահպանած լինէին, նախ քան մայրչափ հաշող դառնալը։

Մեր գիւղերում ապրելը անշուշտ ունի շատ անյարմարութիւններ, սակայն այն մեծ կուլտուրական գործը, որ կարող է կատարել շրջապատող հասարակութիւնից նիւթականապէս անկախ գիրք-վայելող մի բժիշկ, պէտք է որ մոռացնել տար գէթ նորաւարտների համար այդ «անյարմարութիւնները», եթէ դիպլոմը չէ ծածկում բարոյապէս մնանկ և դատարկ մի էութիւն... Էլ ինչ սպասելիքներ ունենայ մեր ինտելիգենտներից այն մասսան, որի զրկանքներով է ստեղծել իր մտաւորականութիւնը և բարեկեցութիւնը այդ «երկրի աղը»...

Գիւղական հիւանդանոցները սովորաբար բացվում են փոքր ի շատէ յարմարութիւններ ունեցող գիւղերում, որոնց շուրջ ցրված են լինում աւելի թշուառ գիւղեր՝ իրանց խեղճ բնակիչներով։ Եւ ահա իր գործը և ժողովուրդը de facto սիրող բժշկի առջև բացվում է ստեղծագործական խոշոր դեր կատարելու հնարաւորութիւն, լուսաւոր ջահ հանդիսանալու մի բաղդ։ Գաղափարականութեան մի նշոյլ բաւական է, որ նրա միսսիան դառնայ բարոյական գոհունակութեան մի աղբիւր իր համար։ Իսկ երբ, առ ի չգոյէ այդ գաղափարականի, բժիշկը կեանքից սպասում է լոկ զուարճանալու, լաւ ժամանակ անցկացնելու յարմարութիւններ, երբ մի ժողովուրդ տալիս է միայն դիպլոմաւոր բռնվիվանները և ճրուճռան ֆրազներով զարդարված կարիէրիստներ կամ ժողովրդի միամտութիւնը շահագործող պռոստախօսներ—այն ժամանակ խաչ դրէք այդպիսի մի ժողովրդի ապագայի վրա։

Լևոն Սարգսեան

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՆԵՐԻ ԴՈՐԾԻՉՆԵՐԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

II

Համագումարը երկրորդ օրվանից մտաւ իր դերի մէջ։ Հիմնական աշխատանքները կենտրոնացել են սեկցիաներում։ Եռանդուն գործունէութիւն են ցոյց տուել գաւառական պատգամաւորները։ Նրանք առանց դադար առնելու կազմում են նոր սեկցիաներ և ենթասեկցիաներ, որոնք ամենքն էլ ձգտում են մի նպատակի՝ միացնել պառակտված կուլտուրական ոյժերը և իրար օգնութեան ձեռք կարկառել կուլտուրական-կրթական հաստատութիւններ կազմակերպելու գործում։

Առաջին սեկցիայում կարդացվել են մի շարք զեկուցումներ արտադպրոցական կրթութեան դրութեան մասին զանազան տեղերում։ Ի միջի այլոց, Պ. Ի. Զաչինեայէվ տուել է տեղեկութիւններ Թիֆլիսի ժողովրդական համալսարանների ընկերութեան գործունէութեան մասին, որը սկսվել է անցեալ տարվանից։ Մեծ հետաքրքրութիւն են զարթեցրել Կրուշեվսկու տուած տեղեկութիւնները Վարշավայի «Համալսարան ամենի համար» հաստատութեան մասին, որի գործունէութեան հիմքն է կազմում այն սկզբունքը, թէ ժողովրդի համար կատարվող կուլտուրական աշխատանքը չէ կարող տեղի ունենալ առանց ժողովրդի՝ իր մասնակցութեամբ։ Համալսարանի զեկավարութեան գործը կենտրոնացած է ոչ թէ վարչութեան մէջ, այլ ստատիկ ապակենտրոնացված է։ Ութ ամսվայ ընթացքում համալսարանի յաճախորդների թիւը հասել է մօտ 85 հազար հոգու։

Կուբանի շրջանի պատգամաւոր Գօրօդեցկու և Ս. Ֆ. Բուսօվայի զեկուցումներից յետոյ սեկցիան մայրենի լեզուի պաշտպանութեան համար ընդունել է հետևեալ բանաձևը.

«Ելակէտ ընդունելով ազգային լիակատար ինքնորոշման սկզբունքը և այն, որ դիտութիւնները մատչելի կարող են լինել գլխաւորապէս մայրենի լեզուով, համագումարը իրաքանչիւր ազգութեան անձեռնմխելի իրաւունքն է համարում ստանալ կրթութիւնը իր մայրենի լեզուով։ Պետութեան և հասարակական ինքնավարութիւնների հաշուով պահվող ստորին, միջնակարգ և բարձրագոյն դպրոցներում ուսումը պէտք է աւանդվի սովորողների մայրենի լեզուով։ Դպրոցը ոչ մի կերպով չը պէտք է զէնք ծառայէ կառավարող դասակարգի ձեռքում ռուսացման և ազգային կեղեքման համար։ Համագումարը յոյս է յայտնում, որ ժողովրդական համալսարանները և այլ մասնաւոր կրթական հաստատութիւնները իրանց գործունէութեան մէջ անշեղ կերպով կը գործադրեն ազգերի լիակատար ինքնորոշման սկզբունքը։ Համագումարը վճռական կերպով դատապարտում է այն քաղաքականութիւնը, որ ամեն կերպ խոչընդոտ է լինում արտադպրոցական կրթութեան գործը մայրենի լեզուով կազմակերպելուն»։

Սեկցան ընդունել է նաև լեհական դպրոցական Մատիցային համակրանք յայտնելու առաջարկը։

Համագումարում կազմված է նաև մի յատուկ ենթասեկցիա, բաղկացած ժողովրդական կրթութեան գիւղական գործիչներից, որի նպատակն է կանոնաւոր հիմքերի վրա դնել գիւղական արտադպրոցական գործը։ Ենթասեկցիան եկել է այն եզրակացութեան, որ գիւղական արտադպրոցական կազմակերպութեան ամենալաւ տիպն է կրթական և ինքնակրթական ընկերութիւնները, երիտասարդութեան միութիւնները և դպրոցական նախկին աշակերտների ընկերութիւնները։ Բայց որովհետև 1906 թ-ի մարտի 4-ի կանոններով իրաւունք չը կայ անչափահասներին ընկերութիւնների մէջ ընդունել, իսկ այդ հանգամանքը չափազանց խանգարում է արտադպրոցական կրթութեան զարգացման ու տարածման գործին, ուստի ենթասեկցիան մի բանաձևով անհրաժեշտ է համարում օրէնսդրական ճանապարհով վերացնել տարիքի սահմանափակումները այնպիսի ընկերութիւնների համար, որոնք հետևում են ինքնակրթութեան նպատակներին։

Երրորդ սեկցիայում Ա. Կրեմլեվը կարդացել է մի զեկուցում ժողովրդական համալսարանների Պետերբուրգի ընկերութեան դիտաւորութեան մասին, որը ուզում է պարբերական օրգան հրատարակել։

Սեկցիան այդ առիթով որոշել է միանալ զեկուցմանը։ Օրգանի հրատարակութեան գործին պէտք է մասնակցեն բոլոր ժողովրդական համալսարաններն ու միւս կրթական հաստատութիւնները։ Սեկցիան ի միջի այլոց որոշել է առաջարկել համագումարին, որպէսզի կազմվի ժողովրդական համալսարանների համագումարների մշտական բիւրո և յաջորդ համառուսական համագումարը հրաւիրվի ոչ ուշ, քան մի տարուց յետոյ։

Համագումարի երկրորդ ընդհանուր ժողովը, որ կայացել է յունվարի 4-ի երեկոյեան Տենիշևեան դպրոցում, համեմատաբար եղել է սակաւամարդ, քան առաջինը։ Կարդացել են զեկուցումներ. Դրիլը՝ «գործնական բարոյագիտութեան դասաւանդման մասին», Նիկոլսկին՝ «կրթական-դաստիարակչական հաստատութիւնները որպէս ալկոհոլի դէմ մաքառողներ», Վ. Տոմոմեանցը՝ «ժողովրդական կրթութիւնը և կօոպերացիաները» թեմայով։ Տոմոմեանցը իր ճառում մատնանշել է ժողովրդական կրթութեան և կօոպերացիաների միջև եղած սերտ կապը և վերջացրել է իր զեկուցումը Լիւքսեմբուրգի դքսութեան մինիստրների խորհրդի նախագահի հետևեալ խօսքերով. «Ժողովրդական կրթութիւնն ու կօոպերատիվները մեր հայրենիքի բարօրութեան համար ամենաուժեղ լծակն են հանդիսանում»։

Համագումարի երրորդ ընդհանուր նիստը նշանակված էր յունվարի 5-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, քաղաքային դումայի Ալէքսանդրեան դահլիճում։ Նշանակված ժամին տեղի ունեցաւ նիստը։ Դահլիճը լի էր հանդիսականներով։ Առաջին նիստի հետ համեմատելով այս անգամ ինտելիգենցիայի թիւը սակաւ էր, մեծ մասը բանուորներ էին։ Ժողովին նախագահում էր Վախտերովը։ Այդ ժողովում կարդացվեց երեք զեկուցում. Սիրօմեանտիկովի՝ «Ժողովրդական համալսարանը մեր ժամանակի հերթական խնդիրներից մէկն է», Բօմանովի՝ ժողովրդական դպրոցները չափահասների համար Անգլիայում, Շվէցիայում և Ֆինլանդիայում» և Օստանովոյի՝ «Ժողովրդական միջնակարգ դպրոցի մասին»։

III

Յունվարի 6-ին Տենիշևեան ուսումնարանի մեծ դահլիճում կայացել է բոլոր սեկցիաների միացեալ նիստը, որ անցել է չափազանց աղմկալի։

Ժողովը Բ. Սիրօմեանտիկովին նախագահ ընտրելուց յետոյ անցել է սեկցիաների ընդունած բանաձևերի ընթերցման ու քննութեան։

Առաջին բանաձևը՝ «Ժողովրդական համալսարանների կազմակերպութեան գործի մասին», կարճատև վիճաբանութիւններից յետոյ, ընդունվել է ամբողջապէս հետևեալ ձևով.

«Ժողովրդական համալսարանները, կոչված լինելով ծառայելու ժողովրդական լայն խաւերի կուլտուրական կարիքներին, պէտք է դրված լինեն ռամկավարական հիմունքների վրա, մասսաների ինքնակազմակերպման գաղափարի և նրանց հետևից ներսէս վ.-ը, որը յայտնում է ամբողջ հոգևորականութեան և ժողովրդի ներկայութեամբ կատարված հոգեհանգստի մասին, — Գանձակից Թումանեան ա.-ք.՝ նոյն ժամով։

Խմբովին՝

Բաթումից — ի դիմաց ստորագրողների՝ Մելեան ա.-ք., Ս. Կարապետեան, որոշված է պսակի արժէքը նուիրել յօգուտ Թիւրքաց-Հայաստանի սովեալների։

Ատրպատականից՝ Մկրտումեան ք., Կ. Սերգէեան, Ա. Սոնդուկեան, Թաւրիզեան, Մաքսիմեան, Բօրօդինեան, Ֆաբրիկանտեան, Ստեփանեան, Ա. Աւագեան, Մ. Տէր-Զաքարեան, Սօֆիա Մկրտումեան, Ն. Թաւուզեան, Կանտաշեան ք., Մարիամ Վարագեան, Սուլթանեան, Եղեան, Ասլանեան ք., Ա. Մելիքսեդէկեան, Բախրեան, Գ. Մելիքսեդէկեան, Յ. Սարգսեան, որոնք պատուիրել են պսակ՝ թարմ ծաղիկներից՝ 25 ր. արժողութեամբ։

Թիֆլիսից—նախկին աշակերտներ՝ Աւետեան, Արեան, Աւետիսեան, Վահապետեան, Խուբեան, Արղուտինսկիյ, Մխիթարեան, Նունց, Տէր-Մինասեան, Քափանակեան, Մ. Գէորգեան, Թումանեան, Գէորգեան, Խարազեան, Զանսարեան, Շահ-Պարոնեան, Օրուսիանեան, Մարիանով, Բալանթարեան, Քաթանեան, Թադէոսեան, Փանեան, Լազարեան, Մամիկոնեան, որոնք ներկայացուցիչ են եղել, Մամիկոնեան, որոնք ներկայացուցիչ են նշանակել պ. պ. Ալ. Ծատուրեանին և Իւրիյ Վեսելովսկուն, Բաքուից՝ Պուշեանցներ և Տիգրանեանցներ։ Սօֆիա, Կարապետ Ադամեանները, ընկերների յանձնարարութեամբ՝ Տէր-Ղազարեան Նոր-Նախիջևանից նախկին աշակերտներ՝ Բայբուրդ, Շգիտոմիներ, Բերբերով, Սարիեվ, Զուբար, Միրզոյեան, Խօջաև, Խանդուսրեան, Ռէյզեան, Եղոյտիով և յաղորդեցին՝ քահանաներ Բելեան, Կելիզարեան, Ոսկերչեան, Գէմիկեան և Խոշաֆեան, Բեղելեան Գ.—Թիֆլիսից՝ Ելիզաւետա Աւաքեան, Տէր-Դաւիթով, —Ախալցխայից՝ ա.-ք. Գազալեան, քահանաներ՝ Կայիֆաջեան, Սիսակեան, Հովբարձումեան,—Պետրովսկից՝ Տէր-Արշէն Մարգարեան,—Ախալցխայից՝ Մ. Ինդիժկեան, Ա. Անխոպեան, Վ. Բայբուրդեան,—Էջմիածնից ի դիմաց ընկերների՝ Յ. Ցովհաննիսեան։

Մասնաւոր անձեր՝ Թիֆլիսից՝ Մ. Մանդինեան, բժ. Մխիթարեան, Գ. Բարխուդարեան, Լէօ, բժ. Նաւասարդեան, Սպենդիարեան, ուսուցիչ՝ Պետոսեան,—Արմաւիրից՝ Խրիստաֆոր Մուրադով, Բօրիս Կուսիկեան,—Ախալցխայից՝ Ս. Տէր-Կարապետեան, — Շամախուց՝ Արագածունի,—Նոր-Բայազէտից՝ Ստ. Կարգանով,—Երևանից՝ Լևոն Մուշեան, — Հին-Նախիջևանից՝ Արշակ Եղիազարեան, — Ալէքսանդրոպոլից՝ Մխիթարեան, Լ. Մանուէլեան,—Սալիանից՝ բժ. Արաժեան,—Բաքուից՝ Դօլուխանեան։

Ազգականներ՝ Էջմիածնից՝ հանգուցեալի եղբայր Սարիբէկ, քոյր Եղիսաբէթ, քրոջ որդիներ՝ Օսան, Եսաւ, Սիրենակ Արամեանցներ, Մեսրովբ, ազգականներ՝ Սմբատ, Արամ, Լևոն Շահ-Ազիզ Կասարական—Սարբունչուց՝ Յ. Զալարեան։

Խոնարհաբար խնդրում ենք ուրիշ լրագիրներին արտատպել։

Կարգադրիչ յանձնաժողովի նախագահ՝
Պրոֆ. Գր. Խալաթեան

Քարտուղարներ՝
Բժ. Ս. Շահ-Նազարեան
Մ. Բարխուդարեան

Մոսկվա, 4 յունվարի

վարական և ինքնագործունէութեան սկզբունքների վրա։ Այդ սկզբունքները կեանքի մէջ իրականացնելուց յետոյ միայն, ինչպէս ցոյց է տալիս հաժառուական փորձը, հնարաւոր է ժողովրդական համալսարանների կուլտուրական-կրթական սկզբունքների աջողութիւնը և կարելի է ապահոված համարել ազգաբնակութեան լայն մասսաների համակրութիւնը դէպի այդ հաստատութիւնները։ Այդ սկզբունքները հետևեալներն են. ա) որքան կարելի է մատչելի դարձնել այդ կազմակերպութիւնները. դրան հասնել կարելի է ցածր վճարներ նշանակելով և ինքնավար սեկցիաներ ու օժանդակիչ հաստատութիւններ հիմնելով աշխատաւոր ազգաբնակութեան շրջաններում և բ) ժողովրդական համալսարանների վարչական փունկցիաները ռամկավարացնելով, որի համար անհրաժեշտ է թոյլ տալ, որպէս զի ունկնդիրները մասնակցեն բոլոր պաշտօնավար անձանց ընտրութեան և նրանց գործունէութեան վերահսկողութեան գործում, գ) կարելոյն չափ մեծ մասնակցութիւն ունենան ունկնդիրները պարապմունքների ընդհանուր ուրուագիծը մշակելիս, դասաւանդութեան թեմաները և դասախօսների ընտրութիւնը կատարելու ժամանակ և այլն, դ) ժողովրդական համալսարանների ուսման ծրագիրը ընդարձակել՝ մտցնելով նրա մէջ ընդհանուր-իրաւաբանական գիտութիւնների և բանաւորական ու գիւղացիական հարցերի մասին դասախօսութիւններ։

Առանց վիճաբանութիւնների ընդունվում է կենտրոնական և տեղեկատու բիւրօներ կազմակերպելու մասին կազմված բանաձևը։ Ապա կարդացվում է այն բանաձևը, թէ ինչպիսի վերաբերմունք պէտք է ցոյց տան ժողովրդական համալսարանները դէպի բանաւորական կազմակերպութիւնները։ Բանաձևը ասում է. ա) ընդունել բանաւորական կազմակերպութիւնների կողմից առանձին ներկայացուցչութիւն և բ). իրաւունք վերապահել նրանց մասնակցելու ինչպէս հասարակական գիտութիւնների ծրագրի մշակման, նոյնպէս և այդ առարկաների համար ցանկալի դասախօսներ հրաւիրելու գործում։

Պատգամաւորներից շատերը և բիւրօյի անդամները ընդդիմախօսում են այդ բանաձևին, և նա մերժվում է ձայների մեծամասնութեամբ։ Ժողովականների մի մասը դժգոհ լինելով հեռանում է ժողովից, բայց իսկոյն վերադառնում է նորից։

Դպրոցների ազգայնացման բանաձևի մէջ համագումարի բիւրօն մի քանի կրճատումներ է մտցրել։

Նախագահ Սիրօմեանցիկովը այդ մասին յայտնում է, որ առաջին սեկցիան դուրս է եկել այդ հարցում համագումարին վերապահված իրաւունքներից, ուստի բիւրօն անհրաժեշտ է համարել մի քանի ուղղումներ անել խմբագրութեան մէջ և դուրս ձգել այն կտորները, որոնք իրանց ձևով բաւականին խիստ են. այդ պատճառով նա բիւրօյի կողմից առաջարկում է քննել այդ խնդիրը։ Սկսվում է աղմուկ. պատգամաւորներից ոմանք պահանջում են. «Կարդացէք առաջին սեկցիայի բանաձևը»։

Գրիլը յայտնում է, որ բանաձևը քաղաքական բնաւորութիւն ունի, ուստի չի կարելի կարդալ։ Կարդացվում է բիւրօյի ձևակերպութիւնը, որ, համարեա, միևնոյն բանաձևն է (յօդուածիս երկրորդ գլխում բերված է), միայն թէ դուրս են ձգված «ռուսացումն», «ինքնակալ բիւրօկրատիա» և այլ կտորները։

Բիւրօյի ձևակերպութիւնը քուէարկելու ժամանակ աղմուկը վերսկսվում է. նորից պահանջում են կարդալ բանաձևի բնագիրը։ Նախագահը մերժում է և ընդհատում է վիճաբանութիւնները։ Մի քանի հոգի սկսում են հակաճառել նախագահին, յայտնելով որ միայն համագումարը իրաւունք ունի վերջ տալ վիճաբանութիւններին, և բողոքում են բիւրօյի և նախագահի վարմունքի դէմ։

Սիրօմեանցիկովը հրաժարվում է նախագահութիւնից և հեռանում է դահլիճից։ Աղմուկը աւելի ևս սաստկանում է։

Գրիլը, իբրև կարգադրիչ կօմիտեի նախագահ, դիմում է ժողովականներին, յանուն ժողովրդական համալսարանների ու ժողովրդի լուսաւորութեան գործի, խնդրում է հանգստանալ, անխոհեմ որոշումներ չընդունել, չը մոռացնել «պատմական մեծ օրը»։

Համագումարը քուէարկութեամբ ցանկութիւն է յայտնում, որպէսզի նախագահը վերադառնայ։ Սիրօմեանցիկովը համաձայնվում է և բուռն ծափահարութիւնների ուղեկցութեամբ նորից գրաւում է նախագահական աթոռը։

Պրոկօպովիչը, իբրև ուղղումն բանաձևի, առաջարկում է մտցնել ընագրի մէջ հէնց այն խօսքերը, որոնք ընկվել էին։

Գրիլը բացարձակ կերպով յայտնում է, որ նա այդ բանը թոյլատրել չէ կարող, որովհետև, որքան իրան յայտնի է, համագումարը իսկոյն կը փակվի։

Դրանից յետոյ պատգամաւորների մեծ մասը հեռանում է համագումարից, իսկ Ցացցող 70 հոգին ընդունում են բիւրօյի կրճատումներով առաջարկված բանաձևը, նոյնպէս և մի քանի ուրիշները։ Համագումարը, ի միջի այլոց, որոշել է սեկցիաների որոշումները տպագրել և ուղարկել բոլոր կրթական հաստատութիւններին, մանաւանդ առաջարկել նրանց ժողովրդական համալսարանների ուշադրութեան։

Նոյն օրը երեկոյեան քաղաքային դուման Ալէքսանդրեան դահլիճում կայացել է համագումարի վերջին նիստը, բազմաթիւ հանդիսականների ներկայութեամբ, որը մի տեսակ հաղթարար բնաւորութիւն ունէր և վերջացաւ անդամների ու բիւրօյի փոխադարձ շնորհակալութիւններով։ Համագումարի միացեալ նիստերում ընդունված մի շարք բանաձևերն ու որոշումները կարդալուց յետոյ, Իսայէվը կարդում է «Գեղջիչող դասակարգերն ու ժողովրդական կրթութիւնը», Ն. Զաւադսկին ճառ է արտասանում արտադպրոցական հարցի մասին, իսկ Վ. Շարլինը ներկայացնում է համագումարի կատարած աշխատանքների համառօտ հաշիւը, որից երևում է, որ անդամների թիւը եղել է 478, նրանցից 331 հոգի Պետերբուրգի կուլտուրական-կրթական հաստատութիւնների ներկայացուցիչներն են, իսկ 30 հոգի Մոսկվայի պատգամաւորներ են։ Ներկայացված է եղել 101 զեկուցում, որոնցից կարդացվել են 61-ը միայն. այդ զեկուցումներից 25-ը կարդացվել են առաջին սեկցիայում։

Համագումարը փակելով Դրիլը՝ համառօտ ճառով շնորհակալութիւն է յայտնել քաղաքային դումային, ֆրանսիական ժողովրդական համալսարանների ֆեդերացիային, պրոգրեսսիվ մամուլին, որ մեծ ուշադրութեամբ հետևում էր համագումարի աշխատանքներին, և համագումարի բոլոր պատգամաւորներին։

Բուռն ծափահարութիւններով են ընդունվել այդ խօսքերը։

Ցաջորդ հերթական համագումարը որոշված է հրաւիրել Մոսկվայում եկող տարի։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

✦ Պետական Դումայի անդամ Ա. Մ. Կոլիւբակինի գործի քննութիւնը նշանակված է Սարատովում յունվարի 31-ին։ Այդ հանգամանքը նորից է խօսակցութիւն յարուցել Դումայի անդամների շրջանում այն բանի մասին, թէ ինչպէս վերաբերվել արդարադատութեան մինիստրի «առաջադրութեանը»։ Պատգամաւորների մեծ մասը, ի թիւս որոնց և հոկտեմբերականները, կարծում են, որ Դումայի համար աւելի նպատակայարմար կը լինի սպասել դատարանի վճռին։ «Ցանձնել» Կոլիւբակինին հոկտեմբերականները տրամադիր չեն. թէ Ռոդզեանկօն և թէ կոմս Ա. Ուվարովը կատակով նոյնիսկ պատրաստակամութիւն են յայտնել Սարատով գնալ Պետերբուրգի պատգամաւորին պաշտպանելու համար։ Կոլիւբակինը որոշել է գնալ Սարատով և անձամբ պաշտպանել իր գործը։

✦ Յունվարի 9-ից պարլամենտական այն ժուրնալիստները, որոնք մուտք ունեն Դումայի ստորին օթեակում, կրում են իրանց վրա նշաններ։ Առանց այդ նշանների նրանց չեն թողնում իջնել ներքև։ Նշաններ ունեցողներին թոյլատրվում է այսուհետև մտնել Տաւրիական պալատը նոյնիսկ այն օրերում, երբ ընդհանուր նիստեր չը կան Դումայում, այն պայմանով սակայն, որ նրանք չը մտնեն Եկատերինեան և բոլորաձև դահլիճները։

✦ Բարձրագոյն դպրոցների հարցապնդումի մասին ներկայումս կան երկու կարծիքներ. ոմանք այն միտքն են յայտնում, որ լուսաւորութեան նոր մինիստր նշանակելուց յետոյ անհրաժեշտ է հարցապնդումը յետ վերցնել, իսկ միւսները, ընդհակառակը, պահանջում են քննութեան ենթարկել այդ հարցը։ («Н. В.»)

✦ Ինչպէս ասում են, պետական բիւջետը առաջարկվելու է Դումային մաս-մաս և նրա քննութեան համար մտադրութիւն կայ նշանակել առաջիկայում շաբաթական երկու անգամ։ («Н. В.»)

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

✦ Պետերբուրգի ռուսաց հոգևոր սինոդում անցեալներում երևան էր հանված 60,000 բուբլու վատնումն։ Այդ նպատակով քննութիւն կատարելու համար սինոդի կողմից նշանակված յանձնաժողովը սկսել է իր աշխատանքները։ Պէտք է քննվեն վերջին 10 տարիների բոլոր գրքերը։ («Сегодня»)

✦ Ելից քաղաքից հեռագրում են «Р. В.» լրագրին, որ տեղական ոստիկանապետը արգելել է բարեգործական նպատակով նշանակված Ա. Ա. Կիզվետտերի «կանանց հարցը հին և նոր Ռուսաստանում» դասախօսութիւնը, որի մասին հարկաւոր թոյլտուութիւնը նախապէս ստացված է եղել։ Արգելելու պատճառներից մէկը համարել են այն, որ Կիզվետտերը երկրորդ Դումայի անդամն է եղել։

✦ Ադմինիստրատիվ շրջաններում մեծ անհամբերութեամբ սպասում են Ի. Գ. Շիպովի վերադարձին, որը ներկայումս գտնվում է Հեռաւոր Արևելքում։ Հեռաւոր Արևելքի անցքերը ընդհանուր ուշադրութիւն են գրաւում, մանաւանդ Զինաստանի մէջ կատարվող փոփոխութիւնները։ Վերջին ժամանակներս Պետերբուրգում ստացված տեղեկութիւնները մոայլ գոյներով են նկարագրում Երկնային Կայսրութեան իրերի դրութիւնը, որը աւելի է սաստկանում ներքին խառնակութիւններով ու ապստամբութիւններով։ Զինական դիպլօմատները թողթակիցների հետ խօսելիս աշխատում են թագցնել ամեն բան։ Շիպովի վերադարձից յետոյ Ռուսաստանի պաշտօնական շրջաններում Հեռաւոր Արևելքի գործերը հաւանօրէն ուրիշ բնաւորութիւն կը ստանան։ Միաժամանակ կը քննվի այն հարցը՝ թէ ումը նշանակել Տօկիօյի դեսպան, որովհետև Բախտեմտիէվը Եապօնիայում չէ մնալու։

(«Н. В.»)

✦ Լրագիրների ասելով, զինուորական շրջաններում յաճառ լուր է պտտում Կուրոպատկինին և զօրաբանակների հրամանատարներին դատաստանական պատասխանատուութեան ենթարկելու մասին։ Ինչպէս ասում են, պատճառը համարում են այն փաստերը, որոնք երևան են եկել Պօրտ-Արթուրի դատավարութեան գործում։ («С.»)

✦ Սեմենովսկի գաւառի Պուստին գիւղից հաղորդում են «Нижег. Л.» լրագրին, որ տեղական զեմստվային ուսուցիչը կազմակերպել է կօոպերատիվ ընկերութիւն։ Գործի սկզբում անդամ են գրվել 80 հոգի։ Ընկերութեան համար հիմնական դրամագլուխ բաց է թողնված զեմստվօյից 2000 բուբլի և անդամների փոխատուութեան նպատակով՝ 3000 բուբլի։

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Կովկասեան զինուորական - նահանգական դատարանին են յանձնված՝ Իվ. Կօլօդնիկով, Պետ. Կրասնօվօ և Պարտ. Սվանիձէ, որոնք մեղադրվում են Քութայիսի նահանգի Վանի գիւղում մանրավաճառ Բամիշվիլուն կողոպտելու մէջ։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Զաքաթալա, 10 յունվարի

Ծնողական ժօնները, ինչպէս ուրիշ քաղաքներում, մեզանում ևս դպրոցականների համար բաւական ուրախ անցան։

Մարիինսկի դպրոցի աշակերտուհիները տուին ներկայացում թէ ռուսերէն և թէ հայերէն։

Ծխական դպրոցի բ. և գ. բաժանմունքների աշակերտ - աշակերտուհիները խաղացին «Պահմբատցիկ», «Ազատութիւն», «Գող՝ սիրաը դող» և „Демьянова уха“։ Երեխաները բեմի վրա իրանց բաւական ազատ էին պահում, որը և նպաստեց ներկայացման աջող լինելուն։ Ծնողները գոհ սրտով հեռացան թատրոնից։

Յունվարի 2-ին հայոց դպրոցի դահլիճում ժօնածառ կար, որին մասնակցում էին տեղիս բոլոր դպրոցներից թէ աշակերտները և թէ աշակերտուհիները, որոնք ստացան միրգ և ընծայ ու ցրվեցին տները շատ ուրախ տրամադրութեան տակ։

Ներկայացման և ժօնածառի ղեկավարը հայոց դպրոցի ուսուցչական կազմն էր, որը և արժանի է շնորհակալութեան։

Ամսիս 7-ին էլ կայացաւ տեղիս սիրողների ներկայացումը յօգուտ ծխական դպրոցի։ Խաղացին Սունդուկեանի «Պէպօն» և «Մօդա» վոդէվիլը զօկերէն։ Թէ խաղը և թէ մուտքը բաւական աջող էր։ Գովելի է սիրողների եռանդը, որոնք այդպիսի հանրօգուտ գործի համար թողնում են իրանց անձնական գործերը և սիրով յաճախում փորձերին։ Կազմվել է նաև երաժշտական խումբ, որը առանց վարձատրութեան նուագում է ներկայացումներին։ Շնորհակալութիւն և այդ խմբին։ Մոյն

Լագօդաղ, 12 յունվարի

Յունվարի 7-ին հոգաբարձութեան նախաձեռնութեամբ հայոց դպրոցում աշակերտների համար սարքվեց ժօնածառ։ Մուտքն աշակերտների և աշակերտուհիների համար ձրի էր։ Երկու սեռի սաներն արտասանեցին ոտանաւորներ և երգեցին մանկական երգեր ուսուցիչ Բագրատ քահանայ Սուքիասեանի ղեկավարութեամբ։ Ապա վառվեց ժօնածառը և երեխաները սկսեցին պարել ժօնածառի շուրջը։ Աշակերտները ստանալով մի մի թաշկինակով լի մրգեղէն, ուրախ տրամադրութեան տակ հեռացան դպրոցից։ Ցօնածառը Լագօդաղի դպրոցում առաջին անգամն էր, և խրախուսանքի արժանի է հոգաբարձութիւնը, որը, համարեա ոչնչից, իր աղքատ բիւջէտից մեծ բաւականութիւն պատճառեց մանուկներին, սարքելով նրանց համար ձրի ժօնածառ։

N. N.

Տաշկէնտ, 5 յունվարի

Ցօնածառը, որի մասին յիշել էի նախկին թղթակցութեանս մէջ, թէ երեխաներին թիւնը պատրաստվում է աջողեցնել, արդէն տեղի ունեցաւ յունվարի 2-ի գիշերը, ձմերային թատրոնում, յօգուտ բացվելիք հայոց ծխական դպրոցի։ Երեխաներին թիւնը աջողվել էր մուտքի գինը մի ռուբլու փոխարէն նշանակել տալ 50 կ., որի շնորհիւ եկել էին մեծաքանակ հետաքրքրվողներ։ Ժողովուրդը կարող էր կրկնակի լինել, եթէ չը լինէր այդ օրվայ անձրևը, որը տեղում էր ամբողջ օրը և մինչև կէսգիշեր։ Նուագում էին թէ սազանդարները և թէ զինուորական-երաժշտական խումբը։ ժօնածառը զարդարված էր լիակատար կերպով. տեղի ունեցան մանուկների և մեծերի պարեր։ Երեխաները ներկայացրին մի մանկական վոդեվիլ մի գործողութեամբ՝ «Գողթակներ» անունով. երեխաներին պատրաստ չէր օր. Հնաղաշեան։ Վոդեվիլի ներկայացումից յետոյ նոյն երեխաները առանձին-առանձին կարդացին բերանացի կերպով զանազան ոտանաւորներ և թեթև պատմուածքներ, ապա խմբովին երգեցին մի քանի երգեր, որոնց երգելու ժամանակ երգողներին ղեկավարում էր օր. Աբիհանց։ Եթէ ի նկատի ունենանք այն հանգամանքը, որ ղեկավարող 2 օրիորդներն էլ գիմնազիան նոր աւարտածներ են և դեռ ևս ոչ մի դպրոցում վարժուհու պաշտօն չեն ստանձնել, այն ժամանակ կարելի է ասել, որ օրիորդները գործի աջողութեանը նըպաստելու համար աշխատել էին այնքան, որքան կարողացել էին։

Երեխաներին խաղալիքների բաշխումը սկսվեց ժամը 11-ից. պարերը տևեցին մինչև ժամը 12½-ը։ Ժողովուրդը թատրօնից հեռացաւ գոհ սրտով։ Զը նայած մեծաքանակ ծախսերին՝ ժօնածառը դարձեալ օգուտ ունեցաւ. ընդհանուր մուտքի գումարը հասնում է 293 ր. 10 կ., իսկ ծախսը՝ 239 ր. 59 կ., զուտ արդիւնք մնում է 50 ր. 51 կ. և 3 ր. մարկաներ։

Թղթակից

ԹԱՏՐՕՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

I

«Կարմիր Մարդը» դրաման, որ ներկայացվեց հայկական բեմի վրա երկուշաբթի, յունվարի 14-ին, նոր պիէս է, հեղինակութիւն Վ. Սահառունու։

Դա մի թոյլ գրուածք է, միլոդրամայի յօրինուածքով, արհեստական կապերով միատեղ շաղկապված և շատ-տեսարաններում ձգձգված։ Պիէսի մէջ կան նմանողութիւններ, էֆէկտներ, որոնք սակայն չեն ձուլված ամբողջութեան մէջ։

Բովանդակութիւնը երկու խօսքով հետևեալն է։ Թիւրքական բէկը թուլացել է հարեմական կեանքի վաւաշոտ կեանքից, բայց և չէ կարողանում ազատվել նրա հըմայքից, իսկ միւս կողմից նա սարսափում է իր անգութ գաղտնային արարքների վրէժխնդրական ուրուականից։ Բէկը դարձեալ որոնում է հարեմական վայելքներ և իր խիղճը շշմեցնում ու քարացնում է նորանոր անգթութիւններով և արիւնահեղութիւններով։ Նրա զոհերն են ամենքը և նրանց թւում հայերը։ Բէկի դէմ վերջապէս սկսում է բողոքել կեղեքված ժողովուրդը, բայց անպտուղ։

Ներկայացումը դրվեց Ա. Յարութիւնեանի բենեֆիսին։ Յարութիւնեան կատարում էր բէկի դերը։ Նա ստացաւ մի քանի նուէրներ։

Պիէսի մէջ շատ թուով գործող անձեր կան։ Մասնակցում էին ներկայացմանը դերասանական խմբի համարեա բոլոր ոյժերը։

Սիրող

II

Իգդիրից մեզ հաղորդում են, որ յունվարի 4-ին Կոմիտաս վարդապետը Իգդիրի դպրոցի շինութեան մէջ բազմաժարդ հանդիսականների ներկայութեամբ մի դասախօսութիւն է կարդացել հայկական-եկեղեցական ու ժողովրդական երաժշտութեան մասին։ Ժողովականները շատ գոհ հեռացել են դասախօսութիւնից։ Յանկալի կը լինէր, որ յարգելի հայր սուրբը իր դասախօսութիւնները շարունակէր հայկական զանազան շրջաններում ևս և հայկական երաժշտութեան մասին ամփոփ ծանօթութիւն տար ժողովրդական լայն խաւերին։

III

Կիրակի երեկոյեան արքունական թատրօնում խաղում էին հռչակաւոր «Կարմէն» օպերայի հեղինակ Բիզէի մի այլ օպերան՝ «Մարգարիտ որոնողներ»։ Սա «Կարմէնի» նման մեծ ժողովրդականութիւն չունի և նրա պէս յաճախ չէ խաղացվում։ Պատճառը պարզապէս այն է, որ «Կարմէնի» մուզիկան, յարմարեցված լինելով բօհեմական կեանքի ու զգացումների արտայայտութեանը, շատ աւելի կենդանի, աշխոյժ և դիւրըմբռնելի է, քան «Մարգարիտ որոնողների» մուզիկան, որի սիւժէն վերցված է մելոդրամատիկ հնդկացիների կեանքից։

Գործողութիւնը կատարվում է Ցէյլոն կղզու վրա։ Ժողովուրդը, ձկնորսները հաւաքված հրապարակի վրա, ծովի ափին, երգում, պարում են, երբ գալիս է Զուրգա անունով մի հնդիկ (բարիտոն) և առաջարկում է վերջ դնել իրանց զուարճութիւններին և իրանց համար մի իշխան ընտրել, որպէսզի նա ժողովրդին օրէնքներ տուրեցնի ու պաշտպան և առաջնորդ հանդիսանայ։ Ժողովուրդը ընտրում է հէնց իրան՝ Զուրգային։ Այդ միջոցին գալիս է Նադիրը (տենօր), Զուրգայի վաղեմի և մանկութեան ընկերը, որի հետ սակայն նա մի անծանօթ կոյս աղջկայ պատճառով կռուել էր և նրանք թշնամացել էին միմեանց հետ։ Այդ կոյսը Բրամայի տաճարներից մէկում երգչուհի էր եղել, և որովհետև այդ կարգի երգչուհիները միշտ երեսները ծածկած են պահում թանձր քօղով, ուստի երկու սիրահարներ նրա երեսը չեն էլ տեսել։

Այժմ երկու վաղեմի ընկերներին թւում է թէ այդ սէրը խսպառ մոռացված է և նրանք երդւում են նորից լաւ և մտերիմ ընկերներ մնալ։

Զուրգայի ժողովուրդն էլ իր տաճարում դեռ կոյս երգչուհի չունի. քրմապետին ուղարկել են այդպիսի մի կոյս ճարելու։ Եւ նա՝ քրմապետ Նուրաբադը (բաս) բերում է իր հետ նաւակով կոյսին, Լէյլի անունով (սոպրանօ)։

Ժողովուրդը ցնծում ուրախանում է այդ մասին։ Զուրգան, նախ քան Լէյլուն տաճարը ընդունելը, երդեցնում է նրան, որ նա մշտապէս կոյս պիտի մնայ և ոչ ոքի չը պիտի սիրի։ Լէյլին երդում է։ Բայց այդ միջոցին նրան ճանաչում է Նադիրը և նորից նրա մէջ բորբոքվում է հին սէրը։ Սրա երդից Լէյլին էլ է ճանաչում Նադիրին և շփոթվում է։ Զուրգան նկատում է այդ շփոթութիւնը և առաջարկում է կոյսին վերադառնալ իր ազատ կեանքին, քանի դեռ ուշ չէ։ Բայց Լէյլին չէ համաձայնում և հանդիսաւոր կերպով յայտնում է, որ ուզում է մնալ։

Նադիրը չէ հանգստանում. նա, օգտվելով Լէյլիի միայնակութիւնից, սլքվում է նրա մօտ և գրաւում է նրան իր սիրով։ Նրանք պայմանաւորվում են, որ յաջորդ գիշերն էլ պիտի Նադիրը գայ։ Բայց Լէյլու մօտից գնալու միջոցին Նուրաբադի նշանակած պահապանները նկատում են նրան և անագին աղմուկ են բարձրացնում։ Զայրացած ժողովուրդը կամենում է երկու սիրահարներին էլ խողխողել, բայց այդ միջոցին վրա է հասնում Զուրգան և թոյլ չէ տալիս, ասելով՝ որ միայն ինքը իրաւունք ունի դատաստան անելու։ Նա մտածում է ազատել իր ընկերոջը Լէյլիի հետ միասին և խորհուրդ է տալիս նրանց փախչել շուտով։ Այդ միջոցին քրմապետը պոկում է Լէյլիի երեսից քօղը, որպէսզի բոլորն էլ նրա երեսը տեսնեն։ Այդ ժամանակ միայն Զուրգան ճանաչում է իր վաղեմի սիրոյ առարկային և նրա մէջ բորբոքվում է նախանձը, ուստի նա խսկոյն փոխում է իր վճիռը. նա որոշում է երկուսին էլ այրել տալ խարոյկի վրա։

Դատավճիռը կայանալուց առաջ Լէյլին կամենում է Զուրգայի հետ առանձին տեսնվել, և խնդրումաղաչում է, որ նա խնայի Նադիրի կեանքը և միմիայն իրան՝ Լէյլիին այրել տայ, որովհետև Նադիրը մեղաւոր չէ, այլ միայն ինքը՝ Լէյլին։ Զուրգան, որ առանց այն էլ խիստ տանջվում էր իր կայացրած վճռից, աւելի է տանջվում, լսելով՝ որ Լէյլին այդ ատելման սիրում է Նադիրին։ Նա անյողդողդ է մնում։ Ցուսահատված Լէյլին անիծում է Զուրգային։ Նա հանում է իր վզից մարգարտեայ ապարանջանը և, տալով պահապաններից մէկին, խնդրում է իր մօրը հասցնել։

Զուրգան խլում է ապարանջանը և ճանաչում է, որ դա իր տուած այն նուէրն է, որ մի անգամ, շատ վաղուց, երբ ինքը փրկվել էր աւազակների ձեռքից մի մանկահաս աղջկայ միջոցով, տուել էր սրան, իբրև նշան երախտագիտութեան։ «Կը նշանակէ, Լէյլին է եղել իմ կեանքը փրկողը», մտածում է Զուրգան և որոշում է իր կեանքի գնով փրկել թէ Լէյլիին և թէ Նադիրին։

Ժողովուրդը հաւաքված է այն խարոյկի շուրջը, ուր դատապարտվածներին պիտի այրեն։ Երկնքի վրա մի ինչ-որ կարմիր լոյս է երևում։ Ենթադրում են, թէ արշալոյսն է բացվում։ Ուզում են շուտով իրագործել դատավճիռը, քանի որ արեգակը դեռ չէ ծագել։ Վազելով գալիս է Զուրգան և յայտնում, որ երկնքի կարմիր լոյսը ոչ թէ արևածագն է, այլ մի մեծ հրդեհ, ուստի առաջարկում է ժողովրդին գնալ իրանց կայքն ու գոյքը փրկելու։ Բոլորը շտապով գնում են, թողնելով դատապարտվածներին շղթայակապ միայնակ։ Զուրգան յայտնում է նրանց, որ ինքն է հրդեհ գցողը, արձակում է նրանց շղթաները և ճանապարհ է ցոյց տալիս, թէ ինչպէս պիտի փախչել։ Զուրգայի խոստովանութիւնը լսում է դարան մտած Նուրաբադը, հաւար է գցում ժողովրդին, և հաւաքված բազմութիւնը Զուրգային է գցում այն խարոյկի մէջ, ուր քիչ առաջ պիտի Լէյլին ու Նադիրը այրվէին։

Այս է «Մարգարիտ որոնողներ» օպերայի բովանդակութիւնը։

Մուզիկան շատ լաւ է արտայայտում պիէսի բոլոր նուրբ հոգեկան եւլէյթները և մեծ հաճութեամբ է լսվում մինչև վերջ։

Մի բան շատ աչքի է ընկնում առհասարակ արքունական թատրօնում. այդ այն է, որ «կուլտուրական» հայ հասարակութիւնը շատ քիչ է յաճախում օպէրային ներկայացումները։

Խ.-Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Յունվարի 14-ից Թիֆլիսում, առաւօտեանից, սկսեց ձիւն գալ, որ ուժեղացաւ առանձնապէս ճաշից յետոյ։ Երեկոյեան ժամը 8-ից էլեքտրաքարշը մի քանի տեղ կանգ առաւ, որովհետև էլեքտրաթելերը կտրտվեցին։ Կանգ առաւ նաև հեռախօսը, որովհետև շատ տեղերում հեռախօսի թելերը կըտրտվեցին, Երեկվանից սկսեցին կարգի բերել խանգարված հեռախօսը և էլեքտրաքարշը։ Երեկոյեան ժամը 11-ին քաղաքում զգացվեց թեթև երկրաշարժ։

✦ Խուզարկու ոստիկանութեան պաշտօնեաները, տեղեկանալով որ Թիֆլիսում ահա երկրորդ տարին է բուն է դրել դրամաշորթների մի խումբ, որը սոցիալիստ-յեղափոխականների անունից սպառնական նամակներ է գրում զանազան մարդկանց և հաստատութիւնների, հսկողութիւն սահմանեց և յունվարի 13-ին ձերբակալեց խմբի պարագլուխ ատամնաբոյժ Իվան Արօնշտամին և նրա անդամներին—Թիֆլիսեցիներ՝ Իվան Ուսուլիշվիլուն, Տիգրան Եգօրովին,

Գաբրիել Մատաքսին և Գօրու գաւառի ազնուական Իվան Տատիեվին։ Պարզված է, որ այդ խմբի անդամները, Արօնշատի յանձնարարութեամբ, կուսակցութեան անունից ապատնական նամակներ են գրելիս եղել, իսկ յետոյ արդէն Արօնշատը ներկայանում է այն անձին, որի անունով նամակ է գրված, և առաջարկում է իր ծառայութիւնները՝ հաշտեցնել կուսակցութեան հետ որոշ վարձատրութեամբ։ Այդ ձևով խումբը ապատնական նամակ է գրել Եանկօվսկուն և 2000 բուբլի պահանջել, իսկ յետոյ Արօնշատը վերջինից ստացել է 100 բուբլի վարձ՝ իր «միջնորդելու աշխատանքի» համար։

◆ Ստացանք Բաթումից, Մեսրոպ աւագ քահանայ Սիլանից 50 ր., որ Բաթումում հանգուցեալ Պերճ Պոշեանի յիշատակը յարգողները հանգանակել էին և պսակի փոխարէն որոշել այդ գումարը դնել Կարգարիչ Յանձնաժողովի տրամադրութեան ներքոյ։ Այդ 50 ր. յանձնեցինք բժշկապետ Բ. Նաւասարդեանին, իբրև նախագահի Կ. Յանձնաժողովի։

◆ Քաղաքային առաջին ապաստարանում (Мельничный пер. д. № 5) անցեալ դեկտեմբեր ամսում յաճախել են դիշերելու համար 79 հոգի, որոնք դիշերել են 1818 անգամ։ Ըստ ազգութիւնների բաժանվում են հետևեալ կերպով. ռուսներ՝ 49 հոգի, հայեր՝ 10 հ., վրացիներ՝ 18 հ. և դերմանացիներ՝ 2 հ.։ Գլխաւոր յաճախորդներն են մշակներ։

◆ Թիֆլիսի գրաքննական կոմիտէի ստորին անդամ, արձակված Ա. Գուլանէի փոխարէն, նշանակվում է Իվ. Պօլումօրտվինովը։

◆ Այս տարի Թիֆլիսում պանդոկներ, խմիչքեղէնի խանութներ շատ շատերն են որոշել բանալ։ Քաղաքային վարչութեան մօտ այժմ կուտակված է խնդիրների անագին քանակութիւն։ Պանդոկատէրերից շատերը, իրանց ծառայողների գործադուլից խուսափելու համար, իրանց խանութները բանալու են ընկերակցական հիմունքներով։

◆ Վրաց-Իմերէթիայի սինօդալնի դրասենեակի դատախազ նշանակված է Լէօնտիէվ։

◆ Ստացանք «Հայք ի Կ. Պոլիս քանանորդ դարու սկիզբը», գրեց Արծրունի, 67 երես, գինը 50 սանտիմ։ Գիրքը տպված է Պարիզում 1906 թ.։

◆ Թիֆլիսի ոստիկանապետը կարգադրել է, որ արգելն կոցնել աֆիշները տների պատերին և սիներին։

◆ Մօտ օրերս Թիֆլիս է գալու Բրիւսելից էլեքտրաքարշի ընկերութեան լիազօր Գաբրիելը՝ Թիֆլիսի էլեքտրաքարշի շուրջը ծագած հարցերը լուծելու համար։

◆ Երևանից հաղորդում են, որ յունվարի 9-ին, դումայի ձայնատուների լիակատար կազմի ներկայութեամբ, կայացաւ քաղաքագլխի և վարչութեան մի անդամի ընտրութիւնը առաջիկայ քառամեակի համար։ Քաղաքագլխի ռոճիկը որոշվեց 5000 բուբլի տարեկան (փոխարէն նախկին 3000 ր.) և քաղաքային վարչութեան անդամներինը 1500-ական բուբ. (փոխարէն 1200 բուբ.)։ Քուէարկվեցին և ձայների մեծամասնութեամբ ընտրվեցին քաղաքագլուխ՝ Մելիք-Աղամալեան, վարչութեան անդամներ՝ Կ. Կամսարական և Ա. Բունիաթեան։ Դումայի քարտուղար մնաց հին քարտուղար Գ. Յովհաննիսեանը։

◆ Ղազախից հաղորդում են, որ այնտեղ կարիքը սուր կերպարանք է ստացել։ Շատ ընտանիքներ քաղցած դրութեան մէջ են։ Կենտրոնական Նպաստամատոյց Յանձնաժողովի կազմած պատգամաւորութիւնը, որ ներկայացաւ Կովկասի Փոխարքային 1907 թ. դեկտեմբերի 14-ին, երախտագիտութեան բուռն խանդավառութիւն է ներշնչել ժողովրդին։ Նրա տուած տեղեկագիրը մի շարք յոյսեր է ներշնչում սովատանջ գիւղացիներին։

◆ ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են. «Քաղաքիս բժշկական բաժանմունքը, քննելով Գլաղ Կրեատենկէի 7-րդ տեսակ և Սկօբլեվի 8-րդ տեսակ ալիւրները, գտաւ անպէտքական և թունաւոր՝ մարդկանց գործածութեան համար։ Մենք առիթ ունեցանք տեսնելու այդ ալիւրի կտորները, որ բերել էին գիւղացիները։ Թող ներվի մեզ ասելու, որ Սկօբլեվի և Գլաղի հները անդամ կը հրաժարվեն ուտելու»։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Յունվարի 13-ին, գիշերով, Ա. Ճալիան փողոցում, հինգ վնված չարագործներ մտնում են Աթանաս Բրէգվաձէի փուռը և ժանվան ապատալիքով խլում են 23 բուբլի ու ամյսյատանում։

◆ Յունվարի 13-ին ոստիկանութիւնը ձերբակալում է Միկիչ Մինալեանին և Աղէքսանդր ու Սերգէյ Դանիելեաններին, որոնց մօտ գտնում է 10 կոր լեզու շալ՝ երկու հարիւր բուբլու արժողութեամբ։ Այդ շալը նրանք գողացած են լինում Խօսրօեվի քարվանսարայի հրդեհի ժամանակ Շախտախտի խանութից։

◆ Յունվարի 14-ին ոստիկանութիւնը խուզարկում է գանձակցի Յակոբ Աղանեանի բնակարանը, որ յունվարի 13-ին անազնիվ մահափորձ կատարեց Մարտիրոսեանի դանապանի կնոջի դէմ։ Նրա մօտ գտնվեցին ատրճանակի 52 փամփուշտներ և փամփուշտակալ։

◆ Յունվարի 14-ին Կօրգանովկի փողոցում, նահանգական դատարանի անդամ Տարսաիձէի բնակարանի նախասենեակից անյայտ անձինք գողացել են 266 բուբլի 50 կոպէկի վերարկուներ, կրկնակօշիկներ և երկու շուրջ։

◆ Յունվարի 14-ին, երեկ. ժամը 8-ին, Նախալովկայում, Բրիգադնի փողոցում, Թիֆլիսի բնակիչ Ստեփան Մաժասալիսովը հարբած տուն գնալով, վէճի է բռնվում իր 15-ամեայ որդի Սերգէյի հետ, իսկ յետոյ բռնելով նրա կոկորդից, սկսում է խեղդել։ Վերջինս, դուրս պրծնելով հօր ձեռքերից, վերցնում է դանակը և մի անվանդ վէրք հասցնում նրան։ Վիրաւորված Մաժասալիսովին տանում են հիւանդանոց։

◆ Յունվարի 13-ին, Հաւլաբարում, Լազարէվների փողոցում, գաղտնի ոստիկանութեան պաշտօնեաները ձերբակալում են հինգ հոգու—Գէորգ Շահնազարովին, Տուշօ Մուրադովին, Արշակ Շահնազարովին, Դաւիդ Խաչատուրովին և Գէորգ Պետրոսեանին։ Բռնվածները յայտնել են, որ խրանք պատրաստվում էին այդ օրը կողոպուտ կատարել։ Հինգի մօտ էլ գտնված են ատրճանակներ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Թիֆլիս, 15 յունվարի

Հանգուցեալ Վահրամ Մուրթաֆեանի հետ կապված լինելով ես և ամբողջ ընտանիքս ազգակցական և մտերիմ բարեկամական կապերով՝ պսակի փոխարէն նուիրում եմ 15 բուբլի յօգուտ Թիւրքահայ սովեալների։

Մկրտիչ Ազնաուրեան

—

Թիֆլիս, 14 յունվարի

Անցեալ անգամ «Մշակի» «Դատաստանական դանլեմից» իրաւնիկայի բաժնում, հաղորդելով Յովհաննես դպրոցի՝ ապօրինի կերպով մերժված ուսուցիչներից մէկի՝ Ս. Տէր-Գասպարեանի գործի քննութեան մասին, մենք ասել էինք, թէ «աշխատաւոր դասակարգի» շահերին նախանձախնդիր ձևացող հոգաբարձուները, կամենալով պատժել պ. Լ. Սարգսեանին, իրապէս պատժեցին նրա վարձած ուսուցիչներին, որովհետև Լ. Սարգսեանը կաթողիկոսի կարգադրութեամբ ստացաւ իր ամբողջ տարվայ ռոճիկը, իսկ չը ստացողներն ու զրկվածները միայն ուսուցիչները եղան»։

Բանից դուրս է գալիս, որ մենք միանգամայն սխալված ենք եղել. պ. Լ. Սարգսեանն էլ ռոճիկ չէ ստացել. կաթողիկոսի արած կարգադրութեան և իրա՝ հոգաբարձութեան արած հակառակ, ապա հոգաբարձուները նրան էլ ոչ մի բաւարարութիւն չեն տուել։ Հոգաբարձուների այդ ազգային կամայականութիւնից սոսկալած՝ պ. Սարգսեանն էլ վաղուց դատարանին է դիմել, և դեռ ևս դատը քննված վերջացած չէ։

Բեպօրտեօր

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրոնցովի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ.
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ԶԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
ՍԱՄՍՈՆԱԲՈՅԺ Ե. Կ. ԽՕԴՆԵՎԱ—9½—2 ժ. ատամի հիւ.։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական, վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահար.։
Կ. Ի. ԴԶԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։
Գ. Յ. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—11—12 ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ա. Յ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.
Վճարը 50 կ.։ Զքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

Մի հայ ընտանիքում տրվում է մի սենեակ ճաշով կամ առանց ճաշի, չափաւոր պայմաններով։ Հասցէն՝ Վելիամինովսկայա № 24.
5—1

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

(Զեռնարկ մայրերի և դաստիարակչուհիների համար)
Ս. Վ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ-ԵՐԿԱՅՆԱԲՍԶՈՒԿԻ
Գինն է 1 ր. 50 կ.
Միքայէլեան փողոց № 138
20—18

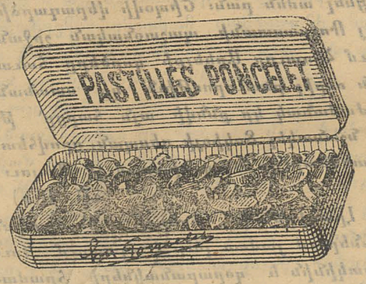

Իսկական միջոց

հազի, մրսելու, ռեվմատիզմի, բրոնխիտի և ինֆուլենցիայի դէմ։

Այս միջոցը Ֆրանսիայում արդէն 20 տարի է, որ ամենալաւ միջոցն է ճանաչված։

Ամեն տարի վաճառվում է 1 միլիոն արկղ։

Այս դեղահատները—որոնք ախորժելի համ ունեն—ծծելով՝ մարդ կարող է իրան կոկորդի և բրոնխիտի բոլոր հիւանդութիւններից ազատ պահել։

Մի արկղիկի գինն է 1 բուբլի։

«Պոնսելէ» դեղահատները վաճառվում են բոլոր դեղատներում։
2—1

Թիֆլիսի ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Թիֆլիսի ժողովարանի ուսուցիչների խորհուրդը յայտնում է ի գիտութիւն պ. պ. անդամների, որ ժողովարանի կանոնադրութեան 25-դ և 28-դ կէտերի հիման վրա, այս յունվարի 15-ին տեղի կունենայ տարեկան ընդհանուր ժողով, հետևեալ հարցերը քննելու համար. 1907 թ. հաշուի, 1908 թ. նախահաշուի հաստատումը, վերաստուգիչ յանձնաժողովի զեկուցումը, ընտրութիւն ուսուցիչների և վերաստուգիչ յանձնաժողովի անդամների, և մի քանի տնտեսական հարցեր։

Ընդհանուր ժողովից յետոյ կը կայանայ ընթրիք 1 բուբլի վճարով, առանց գինու։

Ընդհանուր ժողովի սկիզբն է երեկոյեան ժամը 8-ին։
(13, 16)
2—2

Թիֆլիսի Վանքի մայր եկեղեցու կրօնապատմական

ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ

մայրաքաղաքս յանձնաժողովը որոշել է գնել կրօնա-պատմական արժէքաւոր հնութիւններ թանգարանում գրվելու համար ի տես հասարակութեան և օտար այցելուների։

Այդպիսի իրեր ծախելը ցանկացողներն թող դիմեն Թիֆլիսի հայոց առաջնորդարան յանձնաժողովին սրբազ. նախագահի անունով։

Նուէրները նոյնպէս շնորհակալութեամբ կընդունվեն և ի յոյց կը տրվեն նուիրատուների անուններով։

Նախագահ յանձնաժողովի՝
Գարեգին արքեպիսկոպոս
Անդամ-քարտուղար՝
Իս. Յարութիւնեան
3—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹ.

ՋՈՒԼՀԱԿԱՆՈՑԸ

Ընդունում է աշակերտներ։
Ուսման վճարն է ամբողջ դասընթացքների համար տասն բուբլի։
Գրիբոյեդովսկայա, տան Իմիրեանցի № 24, տեսուչ.
10 ժամից մինչև 2-ը։
10—3

Պարսկահպատակ
Չհանգիր Մնացականեան Մելիք-Միրզայեանին իմ և եղբօրս Աւետիք Արզումանեանցի կողմից տրված հաւատարմագրերը 1907 թ. նոյեմ. 15-ից ոչնչացված են
Կարապետ Արզումանեան
3—3

„ԱՐԱՐԱՏ“

Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱԹՈՌԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

ԱՄՍԱԳԻՐ
1908 թուին

կը հրատարակվի պաշտօնական—կրօնական եկեղեցական եւ մանկավարժական—գրական—բանասիրական բաժիններով։

Բացի մեր հին աշխատակիցներից այս տարվայ ընթացքում «Արարատի» առաջադիմութեան անմիջապէս կը մասնակցեն Մ. Աթոռի կարող միաբաններն ու ճեմարանի ուսուցչական խումբը իր ստուար մասով։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ է { Ռուսաստանում 4 ր. Արտասահմ. 5 ր.

Այն բաժանորդները, որոնք կարող են մեր թերթն անմիջապէս պօստից ստանալ, թող հաճին յայտնել իրանց հասցէները։

Մեր հասցէն՝ Св. Эчміадзинъ, Типографическому Комитету.

Արտասահմանի համար՝ Rédaction de la Revue „Ararat“. Etchmiadzine (Caucase).
3—2

ԲԺԻՇԿ
Ա. Միխիթարեանց

Ընդունում է հիւանդներին. մանագիտութիւն՝ սիֆիլիս, միզալեն, վեներական և մորթու հիւանդութիւններ. առաւօտեան 12—2 ժ., երեկ. 5—7 ժ., Սօլօլակ, Բեհբութեան փողոց № 33։
(ա. օ.) 100—87

ԲԺԻՇԿ
Գ. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

Ներքին եւ երեխայոց, առանձնապէս ստամոքսի եւ աղիքների հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւն ամեն օր { 12—1 ժ. առաւօտեան 5—7 ժ. երեկոյեան
Միքայէլեան փողոց ա. Ճավճավաձէի № 36.
(ա.օ.) 100—87

ՀԱՋՈՎ ՏԱՌԱՊՈՂՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
„ԼԵԼԻԿԱ“
Գործարանի մայր-էկստրակտը և լիդենցները.
Վարշավա, Զէնոյա փող., № 21.
Գոյութիւն ունի 1884 թ-ից։
Վաճառվում են դեղատներում և դեղատան պահեստներում։
Գզուշացէք կեղծումներից

ԲԱԳՈՒԻ ՀԱՅՈՑ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ
ցանկանալով պատանի սերնդի մէջ ընթերցանութեան սէր արծարծել որոշել է առաջիկայ 1908 թ. սկզբից հրատարակել մի պարբերական պատկերազարդ երկշաբաթաթերթ
„ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ-ԳՐԱԴԱՐԱՆ“
որի բովանդակութիւնը կը լինի թարգմանութիւն եւրօպական հռչակաւոր հեղինակներից, որպիսիք են՝ Ժիւլ-Վերն, Մայն-Ռիդ, Ֆենիմօր-Կուպեր, Գուստաւ-Էմար, Վալտեր-Սկօտ և այլք, որոնց վէպերն ու պատմուածքները շատ նպատակայարմար են ճանաչված, պատանիների ընթերցասիրութեան ծարաւը յագեցնելու համար։
„ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ“-Ը
կը հրատարակվի կանոնաւոր կերպով երկու շաբաթը մի անգամ, ուրեմն տարվայ ընթացքում 26 գրքոյկ։ Այս 26 գրքոյկները մի երկու տարվայ ընթացքում իւրաքանչիւր ընտանիքի համար մի համեստ գրադարան կարող են կազմել։
Խմբագիր Կ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ
Տարեկան գինն է Բագուի մէջ . . . . . 5 ր.
Ուրիշ քաղաքներում . . . . . 6 ր.
Արտասահման . . . . . 8 ր.
Դիմել՝ Баку, редакція журнала „Патанеканъ-Градаранъ“ — Контора Армянскаго Культурнаго Союза. Бакинскаго 8—7

Գզուշացէք կեղծումներից
ՍԱՆՏԱԼ ՄԻԴԻ
(Թոյլատրված Ռուսաստանում)
Զը կայ լաւագոյն միջոց, քան Սանտալ Միդին, պերելոյի (հօնօրբէյ) ամենայարատև դէպքեր բժշկելու համար։
Սանտալ Միդիի յատկութիւնը և էսսենցիայի մաքրութիւնը թոյլատրում են գործածել առանց վնասելու մարսողական գործարաններին։
Պահանջել՝ որ գրված լինի „Midy“
Պահեստը Ռուսաստանի գլխաւոր դեղատներում։
(հ. 1 ան. հ.) 25—9

19 ԲԱԶՄԱՎԷՊ 08
ՎԱԹՍՆԵՐՈՐԴ ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Բազմավէպ հանդէս Հայկական Ճեմարանի, նուիրված ազգային գիտութեանց, գեղեցիկ գրութիւնների, հայկական այժմէութիւնների, նորութիւնների մաս և թղթակցութիւններ՝ հայոց պատմութեան, մատենագրութեան, գեղարուեստների մասին. գրական բաժնին մէջ՝ քնարերգութիւններ, թարգմ. վէպեր. նորութեանց բաժնին մէջ տեղեկատուութիւններ նորագոյն գրքերու, հանդէսներու, դէպքերու մասին։ Իր նպատակն է բարձրացնել հայ ժողովուրդը գիտութեամբ իր անցեալին և իր գաղուն։ Գինն է ֆրանկ է բարձրացնել հայ ժողովուրդը գիտութեամբ իր անցեալին և իր գաղուն։ Գինն է տար. 10, տարեկ՝ 2 բուբլի՝ 4։ Դիմել ուսումնական թղթակցութեանց համար. Rédaction de la Revue «Bazmavep».
Բաժանորդագրութեան համար. «Imprimerie Arménienne»—St. Lazare VENISE (Italie)
6—6

Բացված է բաժանորդագրութիւն
„ՄԵՐ ՁԱՅՆԸ“
Հասարակական, գրական և քաղաքական օրաթերթ։
«Մեր ձայնը» կը սկսի հրատարակվել Նոր-Նախիջևանում, 1907 թ. դեկտեմբերի 1-ից, և լոյս կը տեսնի շաբաթը երեք անգամ։
«Մեր Ձայնում» կը տպագրվեն հասարակական գործիչների պատկերներ, կարևոր նկարներ և ծաղրանկարներ։
«ՄԵՐ ՁԱՅՆԻ» տարեկան բաժանորդագինն է՝
Բաքուում (Դոնի ափին) և Նոր-Նախիջևանում . . . . . 5 ր.
Ռուսաստանում . . . . . 6 ր.
Դրսում . . . . . 10 ր.
Արտասահմանում . . . . . .
1908 թ. համար բաժանորդ գրվողները կը ստանան 1907 թ. դեկտեմբեր ամսի համարները Զ Ր Ի։
Բաժանորդագրութիւնը ընդունվում է՝
1. «Մեր Ձայնի» խմբագրատանը, Նոր-Նախիջևան, Եկատերինեան հրապարակ, տ. Մալիեանի, № 20.
2. Բաքուում (Դոնի ափին) հետևեալ գրավաճառանոցներում. „Наука и Жизнь“, Большая Садовая, Գրանտ Օտելի հանդէպ, և „Образованіе», Большая Садовая, Զոլժկօ-Կամսկի բանկի հանդէպ։
3. Թիֆլիսում՝ «Դուստեներբրդ» և «Կենտրոնական» գրավաճառանոցներում։
«Մեր Ձայնին» աշխատակցելու են հայ գրականութեան մէջ եղած յայտնի գրողներն ու հրապարակախօսները։
Խմբագիր-հրատարակիչ՝ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ
11—10
(հ. չ.)

«ՏՆՏԵՍԱՍԻՐ» Авакъ Мугдусіакоповъ съ С-ми. Большая Ванкская т. д. Семинаріи № 3